

Zuidwolde, Burgerzstraat
gemeente De Wolden, Dr.
Een Archeologisch Bureauonderzoek
en Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)
Verkennde Fase
Definitief
Steekproefrapport 2022-07/07

Zuidwolde, Burgerzstraat
gemeente De Wolden, Dr.
Een Archeologisch Bureauonderzoek
en Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)
Verkennde Fase
Definitief
Steekproefrapport 2022-07/07

Zuidwolde, Burgerzstraat
gemeente De Wolden, Dr.
Een Archeologisch Bureauonderzoek en
Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)
Verkennde Fase

Een onderzoek in opdracht van
Rho Adviseurs voor Leefruimte

Steekproefrapport 2022-07/07
ISSN 1871-269X
Status: **definitief**

Auteur: drs. C.R.C. Schamp
(senior KNA-archeoloog/-prospecteur, registratienr.
Actorregister: 46647395)

Autorisatie: dr. J. Jelsma
(senior KNA-archeoloog/-prospecteur, registratienr.
Actorregister: 35453178)

Goedgekeurd door de bevoegde overheid
gemeente De Wolden d.d. 31 augustus 2022

© De Steekproef bv, augustus 2022

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd
en/of openbaar gemaakt zonder bronvermelding.

De Steekproef bv aanvaardt geen aansprakelijkheid
voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing
van de adviezen of het gebruik van de resultaten van
dit onderzoek.

De Steekproef bv Archeologisch Onderzoeks- en
Adviesbureau

adres	Hogeweg 3, 9801 TG Zuidhorn
telefoon	050 – 5779784
internet	www.desteekproef.nl
e-mail	info@desteekproef.nl
kvk	02067214

Inhoud

Samenvatting

Administratieve gegevens van het plangebied

1. Inleiding.....	1
1.1 Aanleiding en doel (KNA 4.1: LS01).....	1
1.2 Locatie (KNA 4.1: LS01, LS02).....	3
1.3 Beleid (KNA 4.1: LS01).....	4
2. Bureauonderzoek (KNA 4.1: LS06).....	6
2.1 Bronnen.....	6
2.2 Fysische geografie (KNA 4.1: LS04).....	6
2.3 Archeologie (KNA 4.1: LS04).....	9
2.4 Historische geografie (KNA 4.1: LS03).....	13
2.5 Archeologisch verwachtingsmodel (KNA 4.1: LS05).....	16
3. Veldonderzoek (KNA 4.1: VS05).....	18
3.1 Methoden en technieken (KNA 4.1: VS01).....	18
3.2 Resultaten veldwerk (KNA 4.1: VS02, VS03).....	19
4. Conclusies en advies (KNA 4.1: VS07).....	21

Gebruikte bronnen

Lijst van figuren en tabellen

Appendix: I.	Archeologische periodes
II.	Boorbeschrijvingen
III.	Boorstaten

Samenvatting

In opdracht van Rho Adviseurs voor Leefruimte is door De Steekproef bv een plangebied aan de Burgerzstraat te Zuidwolde, gemeente De Wolden archeologisch onderzocht. De aanleiding voor het onderzoek is de voorgenomen wijziging van het bestemmingsplan ten behoeve van de nieuwbouw van woningen. De hiermee gepaard gaande graafwerkzaamheden vormen een bedreiging voor eventueel aanwezige archeologische waarden. Voorafgaand aan het veldwerk is een archeologisch bureauonderzoek met een archeologisch verwachtingsmodel opgesteld (Hoofdstuk 2). Tijdens het veldonderzoek is verwachtingsmodel getoetst.

Uit het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied onderdeel uitmaakt van het Drents Keileemplateau en ligt het op de westelijke helling van de zogenaamde Rug van Zuidwolde (stuwwal). Op 300 meter afstand ten noorden van het plangebied bevindt zich een terrein van hoge archeologische waarde (AMK-terrein 15298). Dit betreft de historische dorpskern van Zuidwolde. Op 800 meter ten zuiden van het plangebied bevindt zich een groep grafheuvels uit het laat neolithicum, bronstijd en de ijzertijd (toponiem: "Ekelenberg"). Op basis van het bureauonderzoek gold voor het plangebied een middelhoge tot hoge verwachtingswaarde voor vindplaatsen vanaf de steentijd.

Het doel van het veldonderzoek is het vaststellen van de gaafheid van de bodem en het bepalen van de kans op archeologische waarden. In totaal zijn tijdens het veldonderzoek (verkenkende fase) zes boringen verricht. Met het veldonderzoek is vastgesteld dat de bodem in het plangebied reeds grotendeels verstoord is geraakt. De bodem in het plangebied bestaat uit een bouwvoor en een geroerd/verstoord pakket op dekzandafzettingen en keizand. In geen van de boringen zijn een intact esdek en/of intacte bodemhorizonten waargenomen, noch archeologische cultuurlagen. De bodem in het plangebied is tot in de C-horizont reeds verstoord geraakt. Het onderzoek heeft geen vondsten opgeleverd die op de (voormalige) aanwezigheid van archeologische grondsporen wijzen. Hiermee is er in het plangebied een lage kans op behoudenswaardige archeologische waarden.

Selectie-advies door drs. C.R.C. Schamp (senior KNA-archeoloog/prospecteur)

Inventariserend veldonderzoek: verkennende fase

Op basis van de verstoorde bodem en de afwezigheid van archeologische indicatoren en de afwezigheid van archeologische waarden in de directe omgeving, achten wij de kans op archeologische waarden in het plangebied laag. Wij adviseren daarom geen archeologisch vervolgonderzoek voor het onderzochte terrein aan Burgerzstraat te Zuidwolde.

Selectiebesluit bevoegde overheid

Dit rapport is ter toetsing voorgelegd aan de bevoegde overheid, de gemeente De Wolden. Deze heeft senior KNA-archeoloog M. Montforts (Libau) geraadpleegd. Namens de gemeente liet dhr. S. Frieling (Beleidsmedewerker Erfgoed en Cultuurhistorie) op 31 augustus 2022 weten dat de gemeente bovenstaand advies overneemt.

Als bij toekomstig graafwerk onverhoopt toch archeologische vondsten worden gedaan of archeologische grondsporen worden aangetroffen, dan dient daarvan direct melding te worden gemaakt bij de minister conform de Erfgoedwet 2016, artikel 5.10 & 5.11. Wij adviseren dit te doen bij de gemeente De Wolden.

Administratieve gegevens van het plangebied

Tabel 1. Zuidwolde, Burgerzstraat: Administratieve gegevens.

Provincie	Drenthe
Gemeente	De Wolden
Plaats	Zuidwolde
Toponiem	Burgerzstraat
Kaartblad	22A
Archeoregio	1. Drents zandgebied
Centrumcoördinaat	225,541 / 520,791
Kadastrale perceelnummers	Zuidwolde, Sectie I, 1917 en 1395
Oppervlakte plangebied	Circa 0,5 hectare
Oppervlakte nieuwbouw	Circa 950 m ²
NAP-hoogte maaiveld	10,7 meter + NAP
Huidig grondgebruik	Deels bebouwd, deels groenvoorziening, deels straten en parkeer gelegenheid
Soort onderzoek	bureauonderzoek & veldonderzoek (Verkenkende Fase)
Opdrachtgever	Rho Adviseurs voor Leefruimte Druifstreek 72-C, 8911 LH Leeuwarden
Uitvoerder	De Steekproef, drs. C.R.C. Schamp, senior KNA-archeoloog & senior KNA-prospector
Bevoegde overheid	gemeente De Wolden Raadhuisstraat 2, 7921 GD, Zuidwolde Postbus 20, 7920 AA Zuidwolde T: 14 0528 E: gemeente@dewolden.nl
Bestemmingsplan Zuidwolde, gemeente De Wolden onherroepelijk (vastgesteld 2016-06-30): IMRO-idn: NL.IMRO.1690.BV00384-0401	Dubbelbestemming: Archeologie 2
Steekproef projectcode	2022-07/07
Onderzoeksmeldingsnummer	5279032100
Gemeentelijk beleid	Archeologie 2
Datum veldwerk	26-07-2022
Maximale diepte onderzoek	200 centimeter beneden maaiveld
Beheer en plaats documentatie	De Steekproef bv / Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / Noordelijk Archeologisch Depot / DANS / DINO-loket (boorgegevens)

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel (KNA 4.1: LS01)

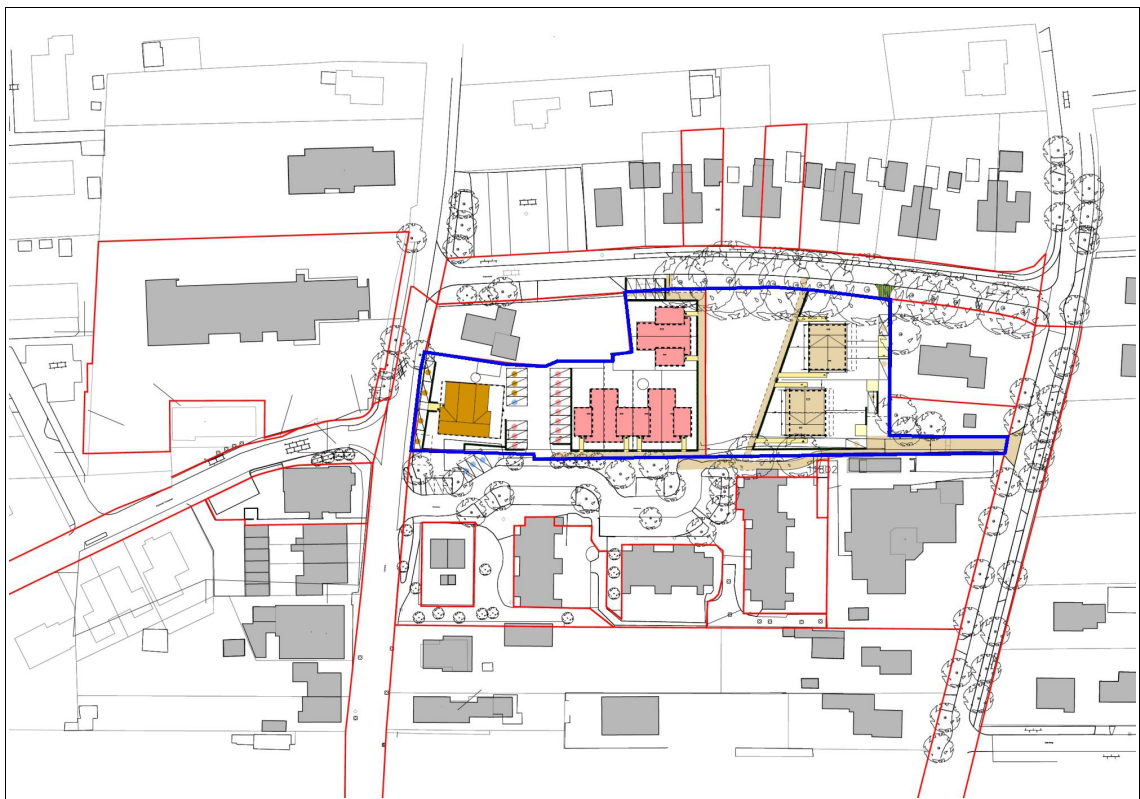
In opdracht van Rho Adviseurs voor Leefruimte is op 26 juli 2022 een inventariserend archeologisch onderzoek (verkennende fase) uitgevoerd aan de Burgerzstraat te Zuidwolde, gemeente De Wolden, in de provincie Drenthe (Figuur 1). De aanleiding voor het onderzoek is de voorgenomen nieuwbouw van zes woningen en appartementen. Het plan bestaat uit: vier appartementen, zes patio-woningen en vier tweekappers (Figuur 2). Het voornemen is om gebouwen of gebouwdelen en bestaande schuren te slopen, waarbij zeer waarschijnlijk ook de ondergrond zal worden ontgraven. Ten behoeve van de nieuwbouw en terreininrichting zullen eveneens graafwerkzaamheden gaan plaatsvinden. De exacte diepte van de hiermee gepaard gaande bodemingrepen is nog onbekend, maar er wordt uitgegaan van een verstoringsdiepte van ongeveer 1 meter beneden maaiveld voor de aanleg van funderingen.

De oppervlakte van het plangebied is circa 0,5 hectare en de oppervlakte van de nieuwbouw circa 950 m². Conform het beleid van de gemeente De Wolden, is een archeologisch onderzoek noodzakelijk omdat de oppervlakte van de bodemingrepen (sloop oude bebouwing, nieuwbouw en inrichting van het terrein) groter zal zijn dan 100 m² en dieper dan 30 centimeter beneden maaiveld (zie Hoofdstuk 1.3). De geplande bodemingrepen betekenen een bedreiging voor eventueel aanwezige archeologische waarden.

Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek door middel van boringen (verkennende fase). Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een archeologisch verwachtingsmodel van het gebied aan de hand van beschikbare fysisch-geografische, archeologische en historisch-geografische informatie. Tijdens het veldonderzoek is dit verwachtingsmodel getoetst. Het doel van het veldonderzoek is het vaststellen van de gaafheid van de bodem, het bepalen van de kans op de aanwezigheid van archeologische waarden (zoals vuursteenvindplaatsen) en de mate waarin deze worden bedreigd door de bouwplannen. Hierbij wordt gekeken naar de bodemopbouw, de mate waarin deze intact is en naar het voorkomen van archeologische indicatoren, zoals bewerkt vuursteen, aardewerk, metalen voorwerpen, bouw materiaal, hout, bot en houtskool.

Figuur 1. Zuidwolde, Burgerzstraat: Uitsnede van de topografische kaart 1:25.000. Het plangebied is rood omlijnd. Bron: Topografische Dienst Kadaster 2022.

Figuur 2. Zuidwolde, Burgerzstraat: Ontwerpplan voor de nieuwbouw. Het plangebied is blauw omlijnd (bron: Rho Adviseurs voor Leefruimte, Leeuwarden).

1.2 Locatie (KNA 4.1: LS01, LS02)

Het plangebied ligt in de bebouwde kom van Zuidwolde, ten zuiden van de Burgerzinstraat en ten westen van de Zuider Esweg. Aan de zuidkant wordt het terrein begrensd door de Bosscherhof en aan de westkant door de Hoofdstraat, in de gemeente De Wolden (Drenthe; Figuren 1 tot en met 4). In het westelijke deel van het plangebied was voorheen bakkerij Drost. Het pand van de bakkerij is in januari 2022 gesloopt. Bij de voorgenomen plannen zullen meerdere (deel)gebouwen worden gesloopt en grondwerkzaamheden plaatsvinden ten behoeve van de nieuwbouw en terreininrichting (Figuur 2).

De totale oppervlakte van het te onderzoeken terrein bedraagt circa 0,5 hectare. De oppervlakte van het bouwvlak van de nieuwbouw bedraagt samen ongeveer 950 m² (Figuur 2). De sloop- en nieuwbouwwerkzaamheden alsmede de geplande terreininrichting gaan gepaard met bodemingrepen.

Volgens informatie van het Kabels en Leidingen Informatie Centrum (KLIC) lopen er diverse kabels en leidingen ter hoogte van het plangebied (Figuur 3; KLIC-melding: 22G457147). Dit betreft riool, elektriciteitskabels, datatransportkabels en gas- en waterleidingen. Tijdens het plaatsen van de boringen is rekening gehouden met de huidige bebouwing, de ligging van de kabels en leidingen en met de verharding die aanwezig is.

Voor een overzicht van de administratieve gegevens wordt verwezen naar Tabel 1.

Figuur 3. Zuidwolde, Burgerzinstraat: Luchtfoto van het plangebied. Het plangebied is rood omlijnd. Er liggen kabels en leidingen in het plangebied (KLIC-melding: 22G457147).

Figuur 4. Zuidwolde, Burgerzstraat: Foto's van het plangebied ten tijde van het veldonderzoek.

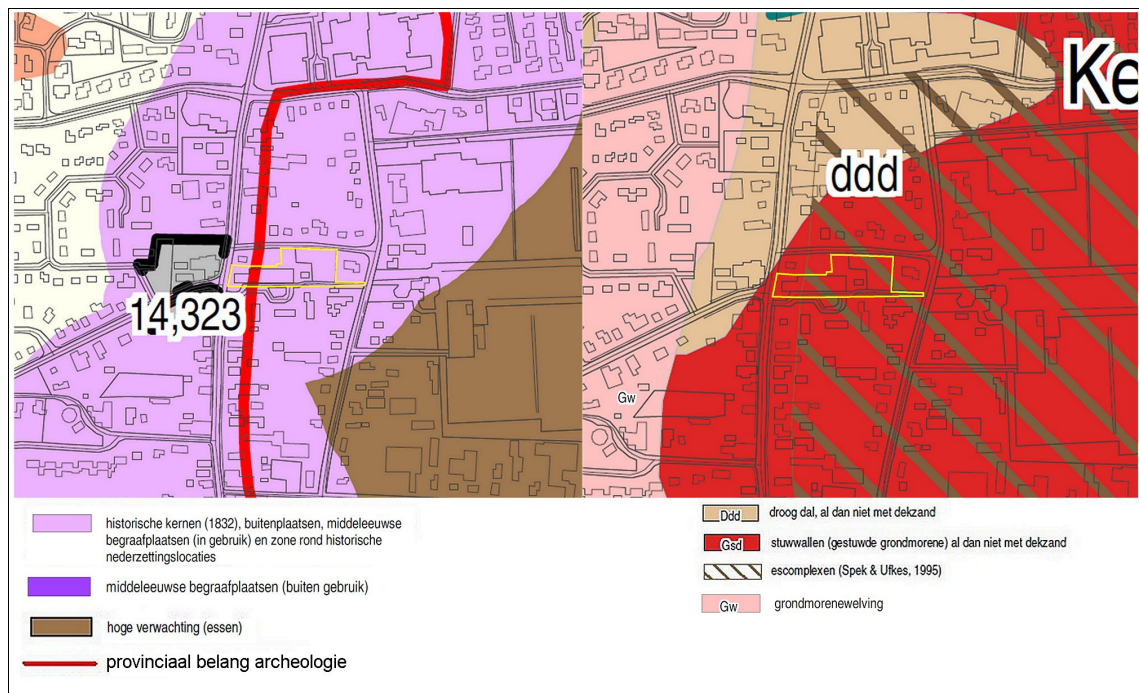
1.3 Beleid (KNA 4.1: LS01)

Er zijn dubbelbestemmingen opgenomen in gemeentelijke bestemmingsplannen, ter bescherming van de bekende en verwachte archeologische waarden in het plangebied. Op grond van dubbelbestemmingen geldt een vergunnings- en/of onderzoeksplicht voor het bouwen vanaf een bepaalde omvang en voor het uitvoeren van bepaalde werken en werkzaamheden. Voor het plangebied geldt volgens de archeologische beleidskaart van de gemeente De Wolden dat het plangebied in een historische kern ligt met buitenplaatsen, middeleeuwse begraafplaatsen (in gebruik) en in een zone rond historische nederzittingslocaties (Figuur 5: paars; Keunen *et al.* 2011). Hiervoor geldt dat bij verstoringen dieper dan 30 centimeter beneden maaiveld en met een oppervlakte groter dan 100 m² archeologisch onderzoek uitgevoerd moet worden.

Op de landschapsverwachtingskaart van de gemeente De Wolden ligt het hele plangebied op een stuwwal (gestuwde grondmorene) al dan niet met dekzand met een hoge archeologische verwachtingswaarde (Figuur 5: Gsd). Daarnaast ligt het gehele plangebied in een zone met een escomplex (Figuur 5: bruin gearceerd). De essen in de gemeente De Wolden zijn aangemerkt als provinciaal belang (Keunen *et al.* 2011). Bij bodemingrepen groter dan 1000 m² en dieper dan 30 centimeter beneden maaiveld moet via de gemeente contact opgenomen worden met de provinciaal archeoloog.

Voor het plangebied geldt dat een archeologisch onderzoek noodzakelijk is bij de geplande bodemingrepen.

Het plangebied valt onder het bestemmingsplan Zuidwolde in de gemeente De Wolden (bron: www.ruimtelijkeplannen.nl; NL.IMRO.1690.BV00384-0401). Voor het plangebied geldt dubbelbestemming: Archeologie 2. Omdat bij de geplande graafwerkzaamheden de archeologische vrijstellingsgrenzen worden overschreden (oppervlakte groter dan 100 m² en bodemingrepen dieper dan 30 centimeter beneden maaiveld) dient de initiatiefnemer in het kader van de omgevingsvergunning een rapport te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende in beeld is gebracht. In het kader hiervan heeft dit archeologisch onderzoek plaatsgevonden.

Figuur 5. Zuidwolde, Burgerzstraat: Uitsnede uit de archeologische beleidskaart (links) en uit de landschapsverwachtingskaart (rechts) van de gemeente De Wolden (Keunen *et al.* 2011). Het plangebied is geel omlijnd. Voor het plangebied geldt een hoge archeologische verwachtingswaarde.

2. Bureauonderzoek (KNA 4.1: LS06)

2.1 Bronnen

Tijdens het bureauonderzoek is de bestaande relevante kennis van het plangebied verzameld. Eén van de bronnen is Archis 3, het archeologisch registratie- en informatiesysteem van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Deze databank is toegankelijk voor organisaties die werkzaam zijn in de archeologie. Het bevat een GIS-systeem waarin onder meer een archeologische kaart en aardkundige kaarten geraadpleegd kunnen worden. Een andere bron is Publieke Dienstverlening op de Kaart (PDOK), een dienst van de overheid met open-datasets van actuele geo-informatie. De gebruikte bronnen voor het bureauonderzoek zijn opgenomen in de literatuurlijst aan het einde van dit rapport. Voor de archeologische periode-indeling wordt verwezen naar Appendix I.

2.2 Fysische geografie (KNA 4.1: LS04)

De diepere ondergrond van het plangebied bestaat uit keileem dat is ontstaan tijdens de voorlaatste ijstijd, het Saale-glaciaal (ongeveer 150.000 jaar geleden). Tijdens dit glaciaal zijn pleistocene fluviatiele afzettingen door Scandinavisch landijs grotendeels vermalen en her-afgezet als keileem. Het plangebied maakt onderdeel uit van het Drents Keileemplateau en ligt het op de westelijke helling van de zogenaamde Rug van Zuidwolde (stuwwal). Op deze helling liggen beekdalen, die waarschijnlijk ook in het Saalien zijn ontstaan en tot grote diepte zich hebben ingesneden in het landschap (Berendsen 2005).

Onder het landijs werd een pakket grondmorene gevormd (keileem, formatie van Drenthe) waarop gedurende de laatste ijstijd (Weichselien, ca. 115.000-10.000 jaar geleden) een pakket dekzand is afgezet (formatie van Bostel). Deze gronden kunnen licht welvend zijn. Op de drogere delen van het dekzandlandschap zijn gedurende het Holoceen (vanaf circa 10.000 jaar geleden) vaak podzolgronden ontstaan. Deze worden gekenmerkt door een uitspoelingslaag (lichtgrijze E-horizont) en een inspoelingslaag (bruine B-horizont). De B-horizont gaat vaak via een geelbruine overgangslaag (de BC-horizont) over in het niet door bodemvorming beïnvloede gele zand (de C-horizont). In de gemeente De Wolden dekt het dekzand de onderliggende glaciale afzettingen af. Het dekzand is in verschillende vormen aanwezig in het Drentse landschap: als laagten en vlakten, als welvingen en als ruggen en koppen. De hoger gelegen ruggen vormden van oudsher aantrekkelijke vestigingslocaties voor bewoning. De top van het dekzand is het prehistorische landoppervlak geweest en resten van bewoning en landgebruik uit deze periode worden dan ook vaak in de top van het dekzand aangetroffen.

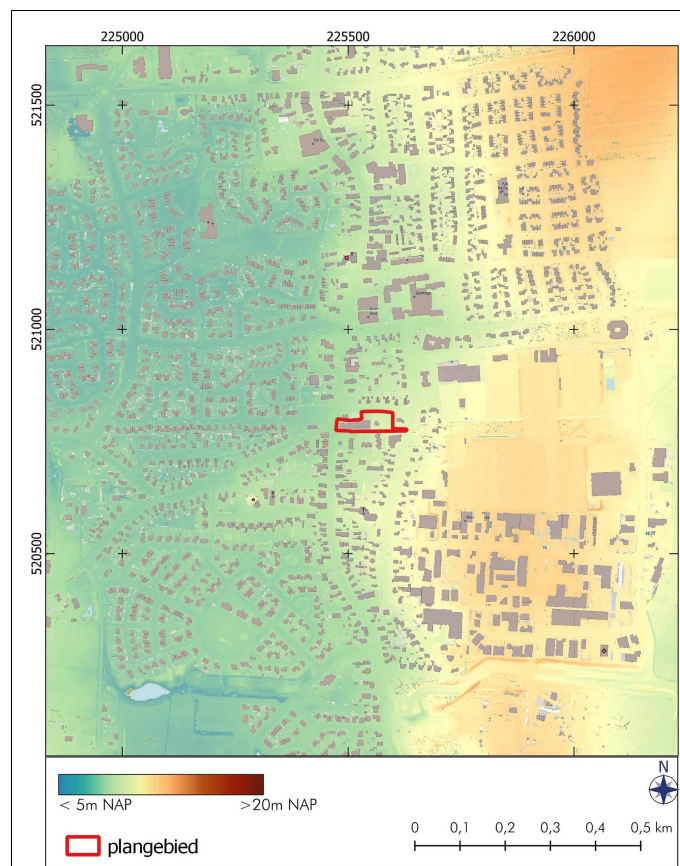
In het holoceen neemt de vegetatie toe en treedt stabilisatie op van het pleistocene ijslandschap. Met name in het Holoceen is het landschap in de zuidelijke rand van de gemeente De Wolden gevormd, gelegen in het oerstroombdal van de Vecht. Door de worteling van de bomen en struiken, blijft het zand op zijn plek liggen en waait of spoelt niet meer weg. Wel vindt in deze periode een snelle zeespiegelstijging plaats, waarmee ook het grondwaterniveau steeg en veenvorming ontstond. In de dalen en dieptes tussen de zandruggen heeft zich in deze periode veen gevormd.

Vanaf de 17^e eeuw veranderde de omgeving van Zuidwolde ingrijpend, door de grootschalige hoogveenontginningen.

In het plangebied kan een esdek voorkomen (Keunen *et al.* 2011; Spek & Ufkes 1995). Dit zijn akkercomplexen, die vaak zijn opgehoogd als gevolg van plaggenbemesting. De landerijen met esgronden zijn ontstaan doordat de gronden met mest en plaggen werden opgehoogd, waardoor verrijkte bouwlanden ontstonden. Heideplaggen, grasplaggen en

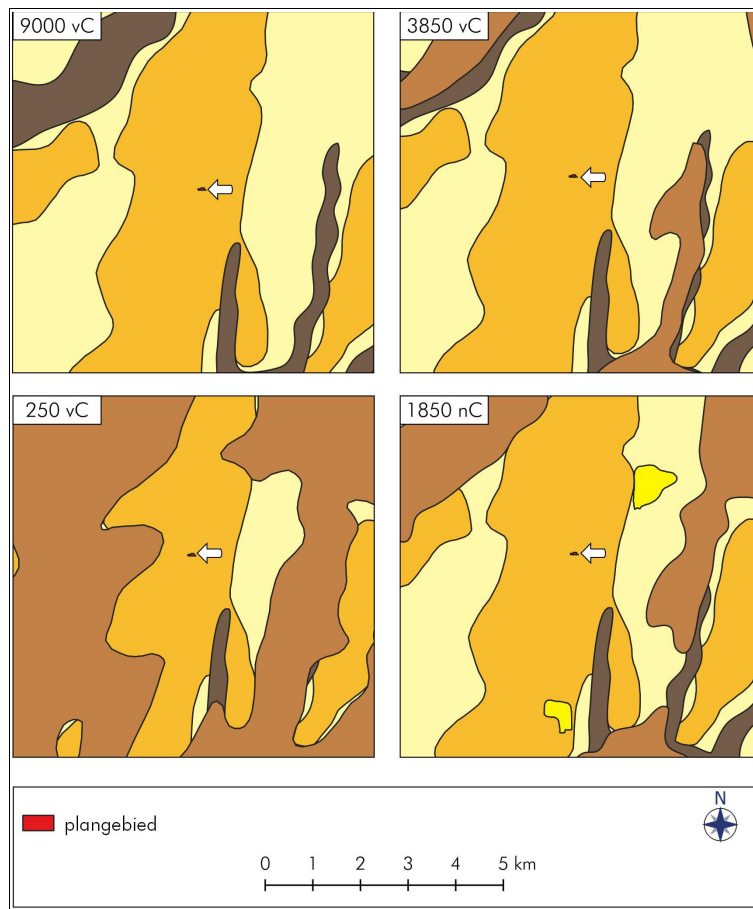
bosstrooisel werden met de mest uit de potstal gebruikt als bemesting die op de akkers werd opgebracht. Door de eeuwenlange bemesting van deze akkers ontstond een dikke humeuze laag: een esdek/espakket (eerdgrond). Hiervan is sprake als de grond met de humushoudende minerale bovengrond meer dan 50 centimeter bedraagt. De ophogingslagen dekken de oudere lagen af. Hierdoor kunnen oudere resten, zoals resten uit de bronstijd en ijzertijd nog goed zijn geconserveerd.

In het westelijke deel van het plangebied ligt de top van de pleistocene afzettingen tussen 0 en 10 meter boven NAP en in het oosten tussen 10 en 20 meter boven NAP (bron: Archis 3). Volgens het Actueel Hoogtebestand Nederland 3 (AHN3) ligt het maaiveld in het plangebied tussen de 8,8 meter en 11,2 meter boven NAP (Figuur 6). Op de hoogtekaart is eveneens goed zichtbaar dat het westelijke deel van het plangebied hoger gelegen is.

Figuur 6. Zuidwolde, Burgerinstraat: Hoogtekaart gemaakt met behulp van een uitsnede van het Actueel Hoogtebestand Nederland 3 (bron: pdok.nl). Het plangebied is de rood omlijnd.

In Figuur 7 staan vier uitsneden van paleogeografische kaarten van Nederland afgebeeld (Vos et al. 2018). Hierop kan de landschappelijke ontwikkeling van het plangebied goed worden gevolgd. Op de paleogeografische reconstructies ligt het plangebied op een stuwwal (Figuur 7: oranje). Verder gelegen liggen beekdalen met aan weerszijden dekzand (Figuur 7: donkerbruin en geel). Vanaf 3850 vC wordt de invloed van de zee groter als gevolg van de zeespiegelstijging en ontstaan er meer veengebieden (Figuur 7: bruin ingevuld). Het onderzoeksgebied blijft steeds in een zone met een stuwwal liggen (Figuur 7: oranje). Door intensief gebruik en de veenontginningen zijn vanaf de late middeleeuwen, in de omgeving van het plangebied, stuifgebieden ontstaan waarbij dekzand is her-afgezet in de vorm van landduinen (Figuur 7: geel).

Figuur 7. Zuidwolde, Burgerzstraat: Uitsneden van vier paleogeografische kaarten van Nederland (bron: Vos *et al.* 2018). Het plangebied is rood ingevuld, bij de witte pijl. Legenda: Oranje = stuwwal; lichtgeel = dekzandlandschap; geel = landduinen; donkerbruin = beekdal en bruin = veen.

Op de geomorfologische kaart ligt het gehele plangebied op een grondmorenerug (classificatie geomorfologische kaart: B13; niet afgebeeld). Ten westen van het plangebied komen grondmorenewelvingen voor (L11) en een droogdal (R21).

Op de bodemkaart (niet afgebeeld) is het plangebied niet geclassificeerd vanwege de ligging in de bebouwde kom. Ten oosten komen Looppodzolgronden voor met lemig fijn zand (classificatie bodemkaart: cY23) en ten westen komen veldpodzolgronden voor met lemig fijn zand (Hn23).

Op de landschapsverwachtingskaart van de gemeente De Wolden ligt het plangebied in een zone met stuwwallen (gestuwde grondmorene) al dan niet met dekzand (Figuur 5: Gsd). Daarnaast ligt het gehele plangebied in een zone met een escomplex (Figuur 5: bruin gearceerd). Dergelijke gronden zijn ontstaan door jarenlange plaggenbemesting. De plaggen werden samen met stalmest over de akkers verspreid waardoor deze enkele decimeters ophoogden in de loop der jaren. Er kwam een einde aan de plaggenbemesting na de introductie van kunstmest aan het eind van de negentiende eeuw.

In het onderzoeksgebied is sprake van grondwatertrap VIII: gemiddeld hoogste grondwaterstand hoger dan 140 centimeter beneden maaiveld en gemiddeld laagste grondwaterstand hoger dan 120 centimeter beneden het maaiveld.

2.3 Archeologie (KNA 4.1: LS04)

Het plangebied ligt in Zuidwolde in de gemeente De Wolden. De oudste vindplaatsen in de gemeente komen uit het mesolithicum. De meeste vindplaatsen uit deze periode kenmerken zich door de aanwezigheid van vuurstenen artefacten en zijn gelegen op de hoger gelegen dekzandruggen. Het lager gelegen, westelijke deel van de gemeente was toen waarschijnlijk minder toegankelijk door vernatting en veengroei. In deze periode waren de (flanken van) Zuidwolder stuwwal aantrekkelijke plekken voor menselijke activiteiten, vanwege de hoge en droge ligging, in de nabijheid van water in de beekdalen met veel natuurlijke voedselbronnen.

Later, in het neolithicum wanneer een sedentair bestaan in de plaats komt van een nomadische levenswijze, verkiest men vooral de hoogste delen van het dekzandlandschap.

Vanaf 3400 vC is de Trechterbekercultuur “ontstaan”, genoemd naar het type aardewerk dat men toen gebruikte. Uit deze periode dateren de hunebedden. Vanaf het moment dat de TRB-mensen zich op de stuwwal van Zuidwolde vestigden, is er continu bewoning geweest (Keunen *et al.* 2011). Het zwaartepunt van de bewoning lag op en rond Ekelenberg (in het zuidelijke deel van Zuidwolde). Hier ligt een terrein met daarin mogelijk de sporen van begravingen uit het midden neolithicum tot en met de bronstijd (AMK-terrein 14399). Ook op andere plekken op de stuwwal (bijvoorbeeld ter hoogte van Ten Arlo) zijn aanwijzingen voor langdurige bewoning vanaf deze periode (Keunen *et al.* 2011).

In de loop van het laat neolithicum ontstaat de Enkelgrafcultuur en werden de doden begraven in een grafheuvel. In de gemeente De Wolden zijn veel verschillende grafheuvels bekend. Doorgaans bestaan de grafheuvels uit meer dan één fase. Als er in de top van een grafheuvel iemand was bijgezet, werd de heuvel opgehoogd en uitgebreid voor nieuwe bijzettingen. Het “hergebruik” van een grafheuvel ging gepaard met het ophogen van de heuvels, waarmee deze in omvang toenam.

In de late bronstijd verschuift het grafritueel van begraving naar crematie. Hierbij werden de asresten vaak in urnen verzameld en ingegraven en bedekt met een lage heuvel met hieromheen een greppel. Na enige tijd ontstonden de urnenvelden. Tot in de 5e eeuw bleef men gebruik maken van de urnenvelden. In de gemeente De Wolden zijn meerdere urnenvelden aangetroffen. Ten zuiden van Zuidwolde bevindt ter hoogte van de Ommerweg / Ekelenbergweg zich een terrein van zeer hoge archeologische waarde met daarin drie grafheuvels en een urnenveld uit de bronstijd – ijzertijd (AMK-terrein 9127).

Het grafritueel verschuift in de loop van de ijzertijd van de urnenvelden naar zogenaamde brandgraven. Hierbij worden de gecremeerde resten met de restanten van de brandstapel bedekt met een lage heuvel.

In de loop van de bronstijd kwam het accent meer te liggen op veeteelt in plaats van akkerbouw. Uit de midden bronstijd zijn in het onderzoeksgebied woon-stalboerderijen bekend. Uit deze periode zijn ook voorwerpen bekend die (waarschijnlijk) doelbewust gedeponeerd zijn. De vele veentjes in de gemeente hebben een hoge archeologische verwachting, omdat hierin rituele deposities kunnen worden aangetroffen.

In de ijzertijd werd op grote schaal nieuw cultuurland ontgonnen. In deze periode ontstaat een aaneengesloten akkersysteem van door aarden wallen omsloten vierkante of rechthoekige akkers: de 'celtic fields'. Deze zijn gedurende de ijzertijd en het begin van de Romeinse tijd in gebruik geweest. In de gemeente De Wolden zijn op verschillende plaatsen restanten gevonden van celtic fields. Een akkercomplex uit de ijzertijd bevindt zich onder De Es(ch) van Ruinen.

In de omgeving van het plangebied ontstonden vanaf de Romeinse tijd zelfstandige erven, buurtschappen en kleine dorpen. De meeste nederzettingsterreinen liggen waarschijnlijk in de ondergrond van de huidige essen. Na de Romeinse tijd, in de vierde en vijfde eeuw, komen in grote delen van Nederland grote migratiestromen op. Dit als gevolg

van meerdere oorzaken (mogelijk als gevolg van de ondergang van het Romeinse Rijk, door de uitbraak van ziektes en de opmars van de Hunnen; Wijnendaele 2012). Ook op het Drents Plateau lijken de nederzettingen in de loop van de vijfde eeuw ineens verlaten te zijn (Spek 2004).

In de late middeleeuwen is het esdorp Zuidwolde ontstaan. Het dorpsgebied van Zuidwolde bestaat uit vier hogere grondmorenekoppen, die (min of meer) noord-zuid georiënteerd achter elkaar liggen. Hierop ontstonden verschillende buurtschappen, waaronder Kerkenbosch.

Uit het plangebied zijn archeologische waarden bekend in Archis 3. In Figuur 8 zijn de archeologische vondstmeldingen en terreinen waar eerder archeologische onderzoek heeft plaatsgevonden weergegeven binnen een straal van circa 500 meter rondom het plangebied.

AMK-terreinen

Er is in de omgeving van het plangebied één terreinen geregistreerd die op de Archeologische Monumentenkaart staan. Het terrein ligt op ongeveer 300 meter afstand ten noorden van het plangebied. Dit betreft een terrein van hoge archeologische waarde met bewoningssporen uit de late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd (Figuur 8; Tabel 2; AMK-terrein 15298). Het betreft Zuidwolde, zoals weergegeven op de topografische militaire kaart van 1853.

Op 800 meter ten zuiden van het plangebied bevinden zich vier terreinen van zeer hoge archeologische waarde en één terrein van archeologische waarde (niet afgebeeld; Tabel 2; AMK-terreinen: 9125, 9126, 9127, 9129 en 14399). Op deze terreinen bevindt zich een groep grafheuvels uit het laat neolithicum, bronstijd en de ijzertijd (toponiem: "Ekelenberg").

Vondstmeldingen

In het plangebied zelf zijn geen vondstmeldingen geregistreerd in Archis 3. Op ongeveer 700 meter afstand ten oosten van het plangebied zijn twee vondstmeldingen bekend (niet afgebeeld; Tabel 2; Archis 3; vondstmeldingsnummer 2194900100 en 2395619100). Een korte beschrijving is per vondstmelding weergegeven in Tabel 2.

Archeologische onderzoeken

In de omgeving van het plangebied zijn negen archeologische onderzoeken uitgevoerd (Figuur 8 en Tabel 2).

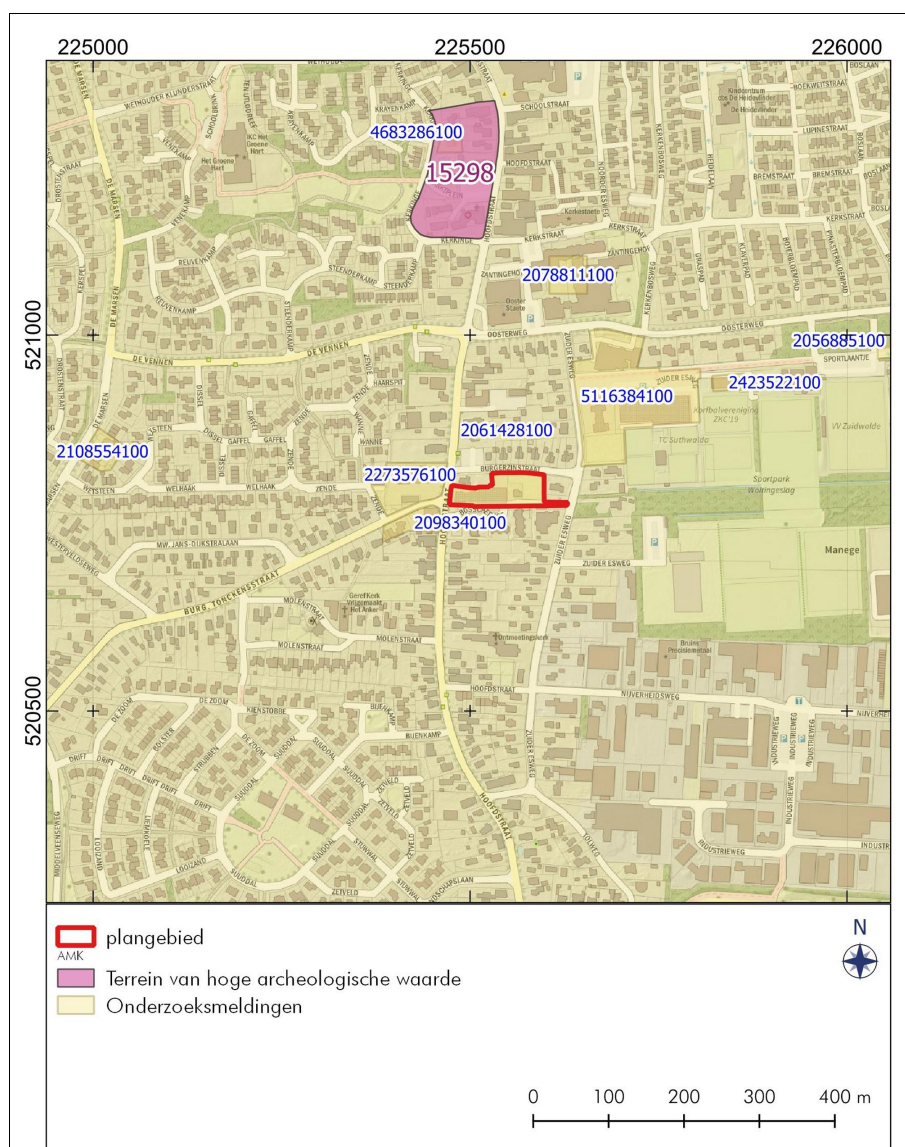
Het plangebied ligt in een onderzoeksgebied waarvoor eerder een verkennend archeologisch onderzoek en een beknopte historisch-geografische inventarisatie is uitgevoerd (Veenstra 2002; Tabel 2; Figuur 8: 2061428100). Dit onderzoek vond plaats in het kader van de Ruilverkaveling met Administratief karakter (RAK) in Zuidwolde-Noord en Beneden Egge. Tijdens het onderzoek zijn acht vindplaatsen aangetroffen en is aanbevolen om deze nader te laten onderzoeken met een waarderend onderzoek, indien hier bodemingrepen gepland zouden zijn. Het huidige plangebied behoort niet tot een van die acht vindplaatsen.

Ten noordoosten van het plangebied zijn in 2013 en 2021 eerder archeologische vooronderzoeken geweest voor terreinen aan het Sportlaantje (Van Hoof 2013; Schamp 2021; Tabel 2; Figuur 8: 2423522100 en 5116384100).

Tijdens het archeologisch veldonderzoek aan het Sportlaantje 2 (5116384100) bleek dat de bodem het plangebied ernstig verstoord was geraakt. In de boringen werden geen vondsten gedaan en er was geen intacte podzolbodem en/of esdek (meer) aanwezig. Het terrein werd vrijgegeven. Eveneens bleek tijdens een eerder uitgevoerd onderzoek voor

een ander terrein aan het Sportlaantje (2423522100) dat de bodem ook hier in alle boringen verstoord was tot op een diepte van 1,1 tot 1,35 meter beneden maaiveld. In het verstoorde pakket waren nog wel sporen zichtbaar van het oorspronkelijke esdek, maar dit was vermengd met zand- en leembrokken. Onder het verstoord esdek bevond zich keizand en keileem. Er is geen dekzand waargenomen. Omdat er ook geen archeologische indicatoren waren gevonden, gaven de resultaten van het onderzoek geen aanleiding voor vervolgonderzoek. Ook bij de twee uitgevoerde onderzoeken ten westen van het huidige plangebied (2098340100 en 2273576100; Figuur 8; Tabel 2; Vissinga 2005 en Tulp 2010) bleek de bodem ernstig verstoord te zijn en er werden geen archeologische indicatoren aangetroffen.

Alle onderzoekslocaties staan afgebeeld in Figuur 8 en een korte beschrijving is per onderzoek weergegeven in Tabel 2.

Figuur 8. Zuidwolde, Burgerzinsstraat: Archeologische waarden rondom het plangebied. De donkerroze gebieden zijn terreinen van hoge archeologische waarden (AMK- terreinen). Gele gebieden zijn in het verleden archeologisch onderzocht. De groene stippen zijn archeologische vondstmeldingen. Het plangebied is rood omlijnd. Voor beschrijvingen van de meldingen zie Tabel 2. Bron: Archis 3.

Tabel 2. Zuidwolde, Burgerzstraat: Archeologische waarden rondom het plangebied.

Zaaknummer	Omschrijving	Datering
<i>AMK-terreinen</i>		
9125	Terrein van zeer hoge archeologische waarde met daarin een grafheuvel uit de bronstijd. De heuvel maakt deel uit van een groep grafheuvels. Toponiem: "Ekelenberg". Het centrum van de heuvel is vergraven. Dit gebeurde bij de opgraving in 1925. Hierbij is een massieve steenpakking blootgelegd.	bronstijd
9126	Terrein van zeer hoge archeologische waarde met daarin een grafheuvel uit het laat neolithicum. De heuvel maakt deel uit van een groep grafheuvels. Toponiem: "Ekelenberg". Het centrum van de heuvel is vergraven. Dit gebeurde bij de opgraving in 1925. Hierbij is een massieve steenpakking blootgelegd.	laat neolithicum
9127	Terrein van zeer hoge archeologische waarde met daarin drie grafheuvels uit de bronstijd – late ijzertijd. De heuvels maken deel uit van een groep grafheuvels. Toponiem: "Ekelenberg".	bronstijd – late ijzertijd
9129	Terrein van zeer hoge archeologische waarde met daarin een grafheuvel uit de neolithicum – bronstijd. De heuvel maakt deel uit van een groep grafheuvels. Toponiem: "Ekelenberg".	neolithicum – bronstijd
15298	Terrein van archeologische hoge waarde met bewoningssporen uit de late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd. Het betreft Zuidwolde, zoals weergegeven op de topografische militaire kaart van 1853. Toponiem: "Ekelenberg".	late middeleeuwen
14399	Terrein van archeologische waarde met mogelijk sporen van begraving uit het midden neolithicum en sporen van activiteiten uit het laat neolithicum of de bronstijd. Direct ten zuiden van dit terrein is een deel van een vlakgrafveld (Trechterbeker) opgegraven door Van Giffen in 1935.	midden neolithicum – bronstijd
<i>Vondstmeldingen</i>		
2194900100	Tijdens een archeologisch inventariserend onderzoek door het ARC in 2008 zijn twee vuursteensplinters gevonden, fragmenten houtskool, aardewerk en bouw materiaal (Buitenhuis 2008). De vuursteensplinters en het houtskool konden wijzen op een mogelijke prehistorische vindplaats. Het veldonderzoek toonde eveneens aan dat bij een deel van de boringen een intacte podzolbodem aanwezig was.	laat paleolithicum – nieuwe tijd
2395619100	Tijdens een archeologisch vooronderzoek voor de uitbreiding van het bedrijventerrein Zuiderkerkes in Zuidwolde zijn (mogelijke) vuursteenartefacten aangetroffen (Van Kruining 2013).	mesolithicum – ijzertijd
<i>Onderzoeksmeldingen</i>		
2056885100	Archeologisch vooronderzoek met boringen door De Steekproef bv in 2004 voor een terrein aan de Oosterweg te Zuidwolde, gemeente De Wolden (Woltinge 2004). Tijdens het onderzoek bleek een gave B-horizont aanwezig te zijn van een podzolbodem. Op basis van het onderzoek is een vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van een waarneming.	
2061428100	Verkennd archeologisch onderzoek en een beknopte historisch-geografische inventarisatie door RAAP bv in 2002 (Veenstra 2002). Dit onderzoek vond plaats in het kader van de Ruilverkaveling met Administratief karakter (RAK) in Zuidwolde-Noord en Beneden Egge. Tijdens het onderzoek zijn acht vindplaatsen aangetroffen en is vervolgonderzoek aanbevolen in de vorm van een waarderend onderzoek, indien hier bodemingrepen gepland zouden zijn.	
2078811100	Onderzoek (Restauratie/consolidatie) uitgevoerd door de provincie Drenthe in 1999 voor het terrein met grafheuvels: "Ekelenberg". Het gaat hier om een registratie niet-rapportplichtig onderzoek.	

2098340100	Archeologisch vooronderzoek met boringen door De Steekproef bv in 2004 voor een terrein aan de Hoofdstraat 120 te Zuidwolde, gemeente De Wolden (Vissinga 2005). Tijdens het onderzoek werd geen enkele gave podzolbodem aangetroffen en geen vondsten gedaan. Onder de bouwvoor werd direct het pleistocene ongeroerde zand (C-horizont) aangetroffen. Op grond van de resultaten van het onderzoek is geen vervolgonderzoek geadviseerd.
2108554100	Archeologisch vooronderzoek met boringen door De Steekproef bv in 2004 voor een terrein aan De Marsen te Zuidwolde, gemeente De Wolden (Woltinge 2006). Tijdens het onderzoek bleek de bodem grotendeels verstoord te zijn. In vier van de zes boringen is een verstoord podzolprofiel aangetroffen. Er zijn geen archeologische indicatoren gevonden. Het terrein is vrijgegeven.
2273576100	Archeologisch vooronderzoek met boringen door De Steekproef bv in 2009 voor een terrein aan de Hoofdstraat 118 te Zuidwolde, gemeente De Wolden (Tulp 2010). Tijdens het onderzoek bleek dat de bodem verstoord was. Het terrein was dermate verstoord dat het gele zand zich deels aan de oppervlakte bevond. In geen van de boringen is een intact podzolprofiel aangetroffen. Er zijn geen archeologische indicatoren gevonden. Op basis van het onderzoek is geen vervolgonderzoek geadviseerd.
2423522100	Archeologisch vooronderzoek in 2013 uitgevoerd door RAAP bv, voor een terrein aan het Sportlaantje (Van Hoof 2013). Tijdens het onderzoek bleek dat de bodem in alle boringen verstoord was tot op een diepte van 1,1 tot 1,35 meter beneden maaiveld. In het verstoorde pakket waren nog wel sporen zichtbaar van het oorspronkelijke esdek, maar deze was vermengd met zand- en leembrokken. Onder het verstoorde esdek bevond zich keizand en keileem. Er is geen dekzand waargenomen. Omdat er ook geen archeologische indicatoren waren gevonden, gaven de resultaten van het onderzoek geen aanleiding voor vervolgonderzoek.
4683286100	Een bureau- en inventariserend veldonderzoek met boringen (verkennde fase) door Bureau voor Archeologie in 2019 voor een terrein aan de Hoofdstraat 92 te Zuidwolde (Nijdam 2019). De bodem bleek tijdens het veldonderzoek sterk verstoord tot in de C-horizont en er zijn geen vondsten gedaan. Daarnaast werd er geen podzolbodem aangetroffen. Omdat de kans zeer klein was op archeologische resten in het plangebied, is op grond van het onderzoek geen vervolgonderzoek geadviseerd.
5116384100	Een bureau- en inventariserend veldonderzoek met boringen (verkennde fase) door De Steekproef bv 2021 voor een terrein aan het Sportlaantje 2 te Zuidwolde (Schamp 2021). De bodem bleek tijdens het veldonderzoek sterk verstoord tot in de C-horizont en er zijn geen vondsten gedaan. Daarnaast werd er geen podzolbodem of esdek aangetroffen. Omdat de kans zeer klein was op archeologische resten in het plangebied, is op grond van het onderzoek geen vervolgonderzoek geadviseerd.

2.4 Historische geografie (KNA 4.1: LS03)

Uit historisch kaartmateriaal kan informatie worden verkregen over het historisch landgebruik. Hierbij zijn de contouren van het plangebied geprojecteerd op oude historische topografische kaarten.

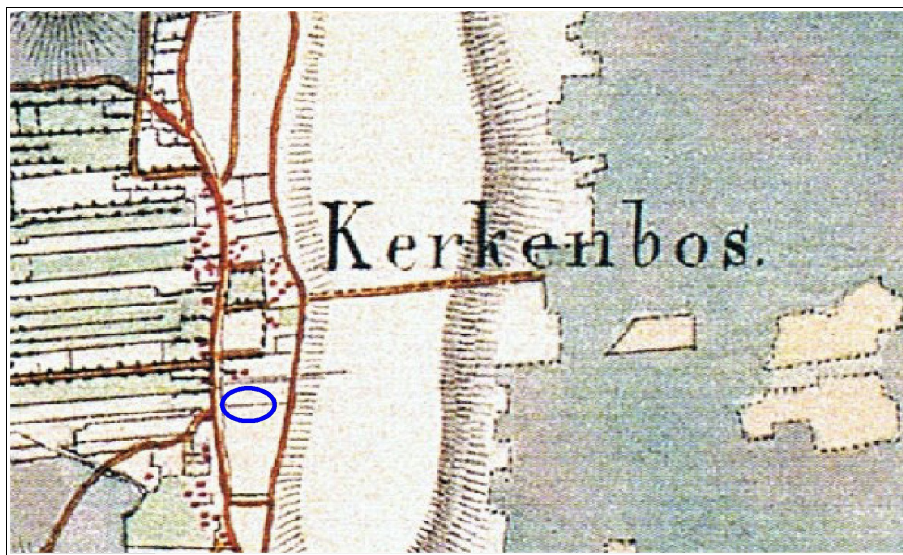
Het plangebied ligt in de bebouwde kom van het esdorp Zuidwolde, op een grondmorenerug (stuwwal). Vanaf het neolithicum zijn er in het onderzoeksgebied al sporen van bewoning gevonden. Ten zuiden van Zuidwolde ligt een groep grafheuvels die vanaf deze periode tot en met de ijzertijd in gebruik is geweest. Waarschijnlijk leefde men toen op een smalle heuvelrug tussen Ten Arlo en de Reest. Aan weerszijden van deze rug lagen uitgestrekte veenmoerassen. Op historische kaarten is te zien dat er in de omgeving van het onderzoeksgebied vennen aanwezig zijn en dat er smalle ontginningsgreppels westwaarts lopen, vanaf de "Rug van Zuidwolde". Hieruit valt af te leiden dat het gebied van oorsprong een nat gebied moet zijn geweest en dat ontwatering nodig was om het in gebruik te kunnen nemen.

De oudste vermelding in historische bronnen van het esdorp Zuidwolde (*"Suthwalda"*) komt uit 1275 en betekent letterlijk bij het zuidelijke woud, moerasbos (Berkel & Samplonius 2007). Rond de 14^e en 15^e eeuw zijn er duidelijkere aanwijzingen voor bewoning uit schriftelijke bronnen, zoals de erven met de toponiemen: *"Horst"* en *"Rolefmagued"*.

Het collatierecht van de kerk van Zuidwolde (gesticht rond 1316) was in het bezit van de heren van Echten. Dit hield in dat zij een pastoor konden kiezen en deze aan de bisschop ter benoeming konden voordragen. De kerk werd vermoedelijk gesticht bij het erf Zantinge.

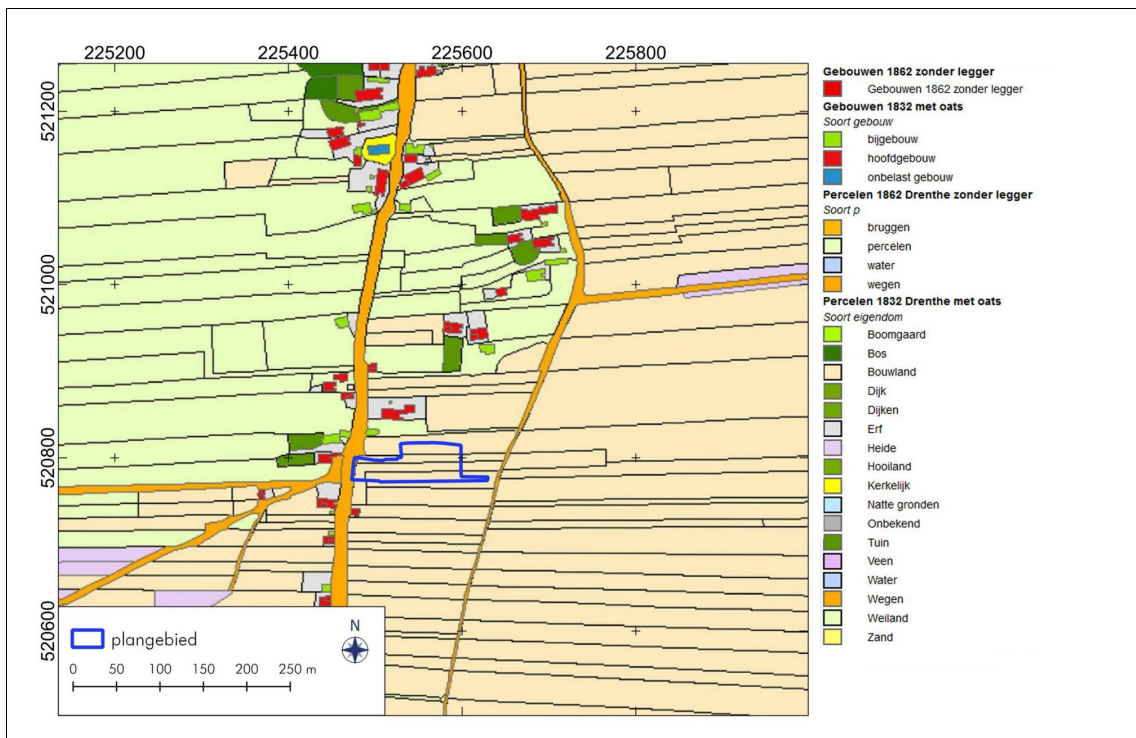
De omgeving van Zuidwolde is vanaf de 17^e eeuw drastisch veranderd door de grootschalige hoogveenontginningen. Hierdoor ontstonden vele nieuwe buurtschappen. Sindsdien is het dorp aanzienlijk uitgebreid. Aan weerszijden van de hoofdstraat ontstond een langgerekt bebouwingslint, met later een verdere uitbreiding in de richting van de buurtschappen Steenberg en Schottershuizen.

Op de kaart van Huguenin uit 1819-1829 (Versfelt & Schoor 2005) staat het dorp aangegeven als *"Kerkenbos"* (Figuur 9). Aan weerszijden van het plangebied staan twee wegen weergegeven. Dit zijn waarschijnlijk de voorgangers van de *"Hoofdstraat"* en de *"Zuider Esweg"*. In het plangebied is dan geen bebouwing aanwezig.

Figuur 9. Zuidwolde, Burgerzstraat: Uitsnede uit de atlas van Huguenin uit 1819-1829 (Versfelt & Schoor 2005). Het plangebied is globaal aangegeven met de blauwe ovaal.

Op de Kadastrale kaart uit 1832 van Drenthe (gemeente Zuidwolde, Sectie C, blad 01 en 02; Minuutplancodes: MIN03032C01 en MIN03032C02; bron: www.hisgis.nl) is ter hoogte van het plangebied bouwland aanwezig (Figuur 10). Er is geen bebouwing weergegeven in het plangebied. Ten westen loopt de Hoofdstraat en ten oosten de Zuider Esweg.

Figuur 10. Zuidwolde, Burgerinstraat: Uitsnede van de kadastrale kaart van Drenthe uit 1832. Het plangebied is blauw omlijnd. Het plangebied bestaat uit bouwland (bron: www.hisgis.nl).

In Figuur 11 zijn details afgebeeld van de topografische kaarten uit 1850, 1910, 1940, 1954, 1970 en 1990 en 2000. Op basis van de historische kaarten is het plangebied vanaf 1910 steeds bebouwd geweest (Figuur 11).

De Tweede Wereldoorlog

Op basis van de Indicatieve Kaart Militair Erfgoed kunnen in het plangebied resten worden verwacht van kleine objecten en structuren zoals crashlocaties, veldgraven en onderduikholen (bron: www.ikme.nl).

Mogelijke verstoringen

Voor de sloop van de oude bebouwing en de bouw van de huidige panden zullen bodemingrepen hebben plaatsgevonden. Deze kunnen de eventueel aanwezige archeologische resten hebben aangetast. Volgens informatie van het Kabels en Leidingen Informatie Centrum (KLIC) lopen er diverse kabels en leidingen ter hoogte van het plangebied. Hier zal de bodem waarschijnlijk ook al verstoord zijn geraakt. De bebouwing in het westelijke deel van het plangebied (de bakkerij) is in januari 2022 gesloopt.

Figuur 11. Zuidwolde, Burgerzinsstraat: Uitsneden van topografische kaarten uit 1850, 1910, 1940, 1954, 1970 en 1990. Het plangebied is blauw omlijnd. Bron: www.topotijdreis.nl.

2.5 Archeologisch verwachtingsmodel (KNA 4.1: LS05)

Uitgaande van het bureauonderzoek is voor het plangebied een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld (zie Tabel 3).

Uit het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied onderdeel uitmaakt van het Drents Keileemplateau en ligt het op de westelijke helling van de zogenaamde Rug van Zuidwolde (stuwwal). In het plangebied kan een esdek voorkomen (Keunen *et al.* 2011; Spek & Ufkes 1995). De esgronden zijn ontstaan door jarenlange plaggenbemesting. Onder esdekken zijn in Drenthe archeologische resten uit de ijzertijd en vroege middeleeuwen gevonden. Essen liggen vaak op hooggelegen plekken, die ook in het verleden aantrekkelijk waren voor bewoning. Onder de akkerlagen kunnen vondsten zoals aardewerk, vuursteenartefacten of grondporen (zoals oude akkersystemen, ploegkrassen, afvalkuilen, waterputten en graven). De sporen en vondsten zijn vaak ook goed bewaard, omdat ze niet zijn blootgesteld aan erosie door wind of water. De kans op archeologische resten uit deze periode is dan ook hoog. Archeologische sporen tekenen zich veelal het best af in de top van de C-horizont, maar kunnen ook op hogere niveaus al zichtbaar zijn. Op de drogere delen van het dekzandlandschap zijn vaak (veld)podzolgronden ontstaan met (intacte) bodemhorizonten.

Uit het plangebied zijn geen archeologische terreinen bekend in het Centraal Archeologisch Archief (CAA) en het Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Het dichtstbijzijnde AMK-terrein (terrein op de Archeologische Monumenten Kaart; AMK-terrein 15298) bevindt zich op 300 meter afstand ten noorden van het plangebied. Het betreft Zuidwolde, zoals weergegeven op de topografische militaire kaart van 1853. Op 800 meter ten zuiden van het plangebied bevindt zich een groep grafheuvels uit het laat neolithicum, bronstijd en de ijzertijd (toponiem: “Ekelenberg”).

Op grond van het bureauonderzoek geldt voor het plangebied een middelhoge tot hoge verwachtingswaarde voor vindplaatsen vanaf de steentijd. Eventuele vindplaatsen uit de steentijd zullen doorgaans bestaan uit vuursteenartefacten die de materiële weerslag vormen van wat oorspronkelijk tijdelijke kampementen van jagers/verzamelaar zijn geweest. Behalve haardkuilen, zijn dergelijke vindplaatsen arm aan grondsporen. Daarnaast kunnen nederzettingsterreinen en sporen van landgebruik/verkaveling worden verwacht vanaf het neolithicum/bronstijd tot en met de nieuwe tijd. Tot deze categorie behoren onder andere grondsporen van structuren zoals boerderijen, bijgebouwen, sloten, greppels en afvalkuilen, alsmede grafheuvels en vondsten zoals aardewerk, bot en metaal. Aanwijzingen voor historische bebouwing in het plangebied uit de late middeleeuwen zijn met het bureauonderzoek niet gevonden. Hiervoor geldt een lage verwachtingswaarde.

Op oude historische topografische kaarten is te zien dat het plangebied aan het begin van de 19^e eeuw uit bouwland bestaat en dat aan weerszijden van het plangebied wegen liggen. Dit zijn de voorgangers van de Hoofdstraat en van de Zuider Esweg. Vanaf 1910 is er steeds bebouwing aanwezig in het plangebied is (Hoofdstuk 2.4).

Er worden verstoringen in het plangebied verwacht. Voor de sloop van de oude bebouwing, de bouw van de huidige panden en de aanleg van kabels en leidingen zullen bodemingrepen hebben plaatsgevonden. In de omgeving van het plangebied zijn eerder vier archeologische onderzoeken uitgevoerd aan het Sportlaantje en aan de Hoofdstraat (zie Hoofdstuk 2.3). In deze plangebieden bleek het bodemprofiel niet meer intact te zijn en werden geen archeologische indicatoren gedaan (Tulp 2010, Vissinga 2005, Van Hoof 2013 en Schamp 2021).

Tabel 3. Zuidwolde, Burgerzstraat: Specificatie archeologische verwachting.

datering:	Laat paleolithicum tot en met nieuwe tijd.
complextype:	akker, nederzettingen en grafvelden (crematies).
omvang:	vanaf enkele tientallen meters
diepteligging:	direct onder de bouwvoor; in en onder het eerddek en/of in de top van het pleistocene zand.
gaafheid en conservering:	waarschijnlijk geen organische conservering.
locatie:	overall binnen het plangebied.
uiterlijke kenmerken:	artefacten en grondsporen.
mogelijke verstoringen:	verstoringen door kabels en leidingen; bebouwing

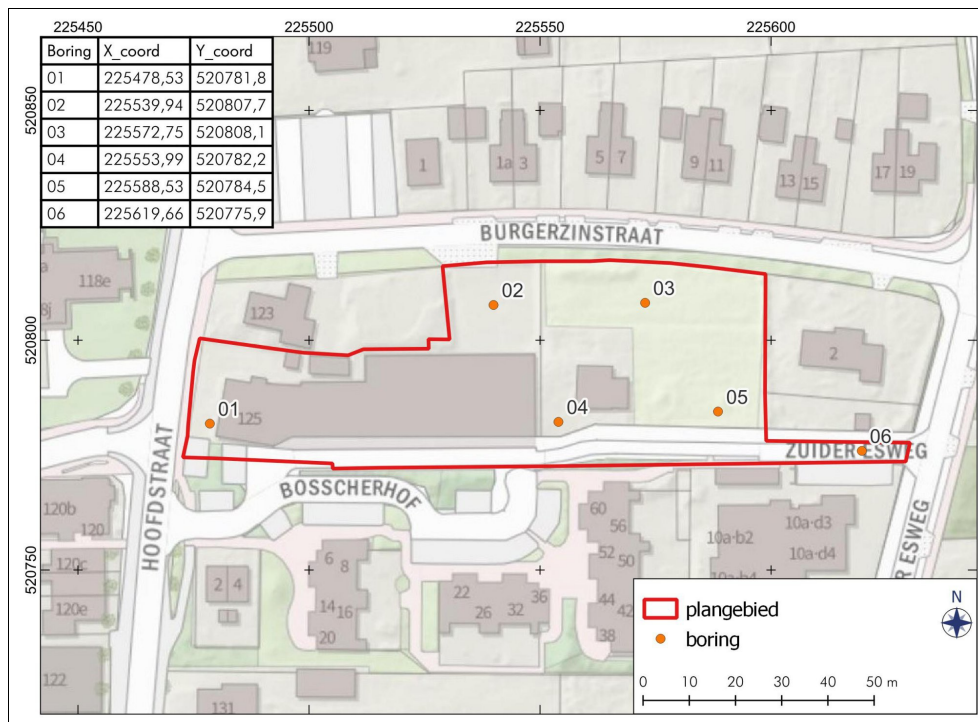
3. Veldonderzoek (KNA 4.1: VS05)

3.1 Methoden en technieken (KNA 4.1: VS01)

Op 26 juli 2022 is het inventariserend archeologisch veldonderzoek (verkennde fase) uitgevoerd. Er zijn in het plangebied zes boringen uitgevoerd (Figuur 12; Appendix II en III). De boringen zijn uitgevoerd met een Edelmanboor van zeven centimeter diameter. De boringen zijn gezet tot op een maximale diepte van 200 centimeter beneden maaiveld (boring 1). De opgeboorde monsters zijn beschreven en onderzocht door ze laagsgewijs af te snijden in de boorkop. Op deze wijze is bepaald in welke mate de bodem intact is en wat de kans is op archeologische lagen en/of grondsporen. Daarnaast zijn de diepte, lithologie en kleur (m.b.v. Munsell) bepaald, alsmede alle overige bijzonderheden. De opgeboorde grond is handmatig verbrokken, versneden en doorzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren, zoals bot, houtskool, bewerkt vuursteen en scherven aardewerk.

De zes boringen zijn zo gelijk mogelijk verspreid over het terrein. Bij het plaatsen van de boringen is rekening gehouden met de ligging van de bestaande kabels en leidingen en met de ligging van de bestaande bebouwing. Hierdoor is op het 0,5 hectare grote plangebied een boordichtheid bereikt van 12 boringen per hectare.

De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB). De boorpunten zijn ingemeten en de RD-coördinaten zijn bepaald met behulp van GPS. De hoogtes zijn bepaald met behulp van het Actueel Hoogtebestand Nederland 3. De resultaten van de boringen zijn opgenomen in de Appendix II en Appendix III in de vorm van laagbeschrijvingen en boorstaten. Een veldkartering was niet mogelijk vanwege de huidige terreininrichting met bebouwing, verharding, gras en struiken. Tijdens het veldonderzoek is het verwachtingsmodel zoals geformuleerd in Hoofdstuk 2.5 getoetst.

Figuur 12. Zuidwolde, Burgerzinsstraat: Boorpuntenkaart.

3.2 Resultaten veldwerk (KNA 4.1: VS02, VS03)

In het plangebied zijn zes boringen geplaatst (boring 1 tot en met 6; Figuur 12; Appendix II en III). In de onderstaande paragraaf zullen de boorresultaten worden behandeld.

Bodem

Ter hoogte van de boringen 3, 4 en 5 is bovenin een laag bouwvoor waargenomen met een dikte van tussen de 20 en 25 centimeter. Dit pakket bestaat uit donkerbruingrijs, zwak siltig, matig fijn zand met puinspikkels, baksteenpuin, plastic en grind. Bij de boringen 2 en 6 zijn klinkers verwijderd voordat de boring kon worden gezet. Onder de klinkers ligt een opgebracht pakket bouwzand/straatwand. Ter hoogte van boring 1 ligt bouwzand aan de oppervlakte. Onder de bouwvoor en het opgebrachte bouwzand is in alle boringen een verstoord/vergraven pakket waargenomen. Het geroerde pakket is aangetroffen tot een maximale diepte van 90 centimeter beneden maaiveld (boring 3). De verstoringslaag bestaat uit donkerbruingrijs tot bruingrijs, gevlekt, zwak siltig, matig grof zand met grind, zandbrokken, leembrokken, baksteenpuin en recent glas. In de boringen 4 en 5 zijn mogelijk de restanten van een podzolbodem waargenomen met brokken van een omgewoelde E-horizont. Een intacte podzolbodem is niet (meer) aanwezig in het plangebied. In de boringen zijn geen restanten van het oorspronkelijke esdek waargenomen. Een eventueel restant van het esdek is waarschijnlijk vermengd geraakt met de verstoringslaag. Als gevolg van (sub)recente bodemingrepen die samenhangen met de bouw van de huidige bebouwing, het plaatsen van kabels en leidingen en bij de inrichting van het terrein is de verstoringslaag ontstaan. Daarnaast is het terrein in het verleden in gebruik geweest als bouwland en hebben er agrarische activiteiten plaatsgevonden, zoals ploegen.

Onder het verstoorde pakket is in de boringen 3, 4, 5 en 6 het ongestoorde dekzand en keizand waargenomen. De top van het dekzand ligt op een diepte van tussen de 60 tot 90 centimeter beneden maaiveld (respectievelijk boring 5 en boring 3). Dit betreft lichtgeelgrijs, zwak siltig, matig fijn zand met ijzervlekken (C-horizont). In de boringen 1 en 2 is onder het verstoorde pakket direct het keizand aanwezig, op een diepte van respectievelijk 60 en 55 centimeter beneden maaiveld. In de boringen 4 en 6 is keizand waargenomen onder een pakket met dekzandafzettingen. De top van het keizand bevindt zich hier op een diepte van circa 90 – 100 centimeter beneden maaiveld. Deze laag bestaat uit grijs, sterk zandig leem met grind en ijzervlekken.

Met het veldonderzoek is vastgesteld dat de bodem in het plangebied reeds grotendeels verstoord is geraakt. In het plangebied zijn geen intacte podzolbodems aangetroffen en geen intact esdek. Samengevat bestaat de bodem in het plangebied hoofdzakelijk uit een bouwvoor en een geroerd/vergraven, deels opgebracht pakket, op ongestoord dekzand (C-horizont) en keizand. In geen van de boringen zijn intacte bodemhorizonten gevonden van een podzolprofiel, noch een intact esdek of archeologische cultuurlagen.

Archeologie

In geen van de geplaatste boringen in het plangebied zijn archeologische indicatoren gevonden. Het onderzoek heeft geen vondsten opgeleverd die op de (voormalige) aanwezigheid van archeologische grondsporen wijzen. De bodem ter hoogte van het plangebied is grotendeels verstoord, als gevolg van eerder uitgevoerde bodemingrepen. In de boringen zijn geen vondsten gedaan en er is geen intacte podzolbodem en/of esdek (meer) aanwezig. Hiermee is er in het plangebied een lage kans op behoudenswaardige archeologische waarden.

Verstoringslagen

In alle boringen is een verstoord/vergraven pakket aanwezig in de bovengrond van het plangebied. De gemiddelde dikte van deze laag is 65 centimeter. De zone van het plangebied die het minst verstoord lijkt te zijn is nabij de boring 2, in het noordelijke deel. In deze boring reikt de verstoringslaag tot 55 centimeter beneden maaiveld. Het plangebied is het diepst verstoord en vergraven nabij de boring 3, tot op een diepte van 90 centimeter beneden maaiveld. De vergraven laag is het gevolg van (sub)recente bodemingrepen die samenhangen met de terreininrichting en waarschijnlijk door het in gebruik zijn geweest als bouwland.

4. Conclusies en advies (KNA 4.1: VS07)

Voorafgaand aan het veldwerk is een archeologisch bureauonderzoek met een archeologisch verwachtingsmodel opgesteld (Hoofdstuk 2). Uit het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied onderdeel uitmaakt van het Drents Keileemplateau en ligt het op de westelijke helling van de zogenaamde Rug van Zuidwolde (stuwwal). Op 300 meter afstand ten noorden van het plangebied bevindt zich een terrein van hoge archeologische waarde (AMK-terrein 15298). Dit betreft de historische dorpskern van Zuidwolde. Op 800 meter ten zuiden van het plangebied bevindt zich een groep grafheuvels uit het laat neolithicum, bronstijd en de ijzertijd (toponiem: “Ekelenberg”).

In het plangebied kan een esdek voorkomen. Onder esdekken zijn in Drenthe archeologische resten uit de ijzertijd en vroege middeleeuwen gevonden. De kans op archeologische resten uit deze periode is dan ook hoog. Essen liggen vaak op gunstige plekken, zoals op zandkoppen die ook in het verleden aantrekkelijk waren voor bewoning. Archeologische resten kunnen vanaf het maaiveld voorkomen en bestaan uit grondsporen en materiaal uit alle perioden tot en met de nieuwe tijd. Archeologische sporen tekenen zich veelal het best af in de top van de C-horizont, maar kunnen ook op hogere niveaus al zichtbaar zijn. Op de drogere delen van het dekzandlandschap zijn vaak (veld)podzolgronden ontstaan met (intacte) bodemhorizonten. Op basis van het bureauonderzoek gold voor het plangebied een middelhoge tot hoge verwachtingswaarde voor vindplaatsen vanaf de steentijd.

Aanwijzingen voor historische bebouwing in het plangebied uit de late middeleeuwen zijn met het bureauonderzoek niet gevonden. Hiervoor gold een lage verwachtingswaarde. Op oude historische topografische kaarten is te zien dat het plangebied aan het begin van de 19^e eeuw uit bouwland bestaat en dat aan weerszijden van het plangebied wegen liggen. Dit zijn de voorgangers van de Hoofdstraat en van de Zuider Esweg. Vanaf 1910 is er steeds bebouwing aanwezig in het plangebied is (Hoofdstuk 2.4).

Er werden verstoringen in het plangebied verwacht. Voor de sloop van de oude bebouwing, de bouw van de huidige panden en de aanleg van kabels en leidingen hebben bodemingrepen plaatsgevonden. In de omgeving van het plangebied zijn eerder vier archeologische onderzoeken uitgevoerd aan het Sportlaantje en aan de Hoofdstraat (zie Hoofdstuk 2.3). In deze plangebieden bleek het bodemprofiel niet meer intact te zijn en werden geen archeologische indicatoren gedaan (Tulp 2010, Vissinga 2005, Van Hoof 2013 en Schamp 2021).

In totaal zijn tijdens het veldonderzoek (verkennde fase) zes boringen verricht. Met het veldonderzoek is vastgesteld dat de bodem in het plangebied reeds grotendeels verstoord is geraakt. De bodem in het plangebied bestaat uit een bouwvoor en een geroerd/verstoord pakket op dekzandafzettingen en keizand. In geen van de boringen zijn een intact esdek en/of intacte bodemhorizonten van een podzolbodem waargenomen, noch archeologische cultuurlagen. De bodem in het plangebied is tot in de C-horizont reeds verstoord geraakt.

In geen van de geplaatste boringen in het plangebied zijn archeologische indicatoren gevonden. Het onderzoek heeft geen vondsten opgeleverd die op de (voormalige) aanwezigheid van archeologische grondsporen wijzen. De bodem ter hoogte van het plangebied is grotendeels verstoord, als gevolg van eerder uitgevoerde bodemingrepen (in verband met agrarische activiteiten, huidige bebouwing, terreininrichting en het plaatsen van kabels en leidingen). In de boringen zijn geen vondsten gedaan en er is geen intacte podzolbodem en/of plaggendek (meer) aanwezig. Hiermee is er in het plangebied een lage kans op behoudenswaardige archeologische waarden.

Selectie-advies door drs. C.R.C. Schamp (senior KNA-archeoloog/prospecteur)

Inventariserend veldonderzoek: verkennende fase

Op basis van de verstoorde bodem en de afwezigheid van archeologische indicatoren en de afwezigheid van archeologische waarden in de directe omgeving, achten wij de kans op archeologische waarden in het plangebied laag. Wij adviseren daarom geen archeologisch vervolgonderzoek voor het onderzochte terrein aan Burgerzstraat te Zuidwolde.

Selectiebesluit bevoegde overheid

Dit rapport is ter toetsing voorgelegd aan de bevoegde overheid, de gemeente De Wolden. Deze heeft senior KNA-archeoloog M. Montforts (Libau) geraadpleegd. Namens de gemeente liet dhr. S. Frieling (Beleidsmedewerker Erfgoed en Cultuurhistorie) op 31 augustus 2022 weten dat de gemeente bovenstaand advies overneemt.

Als bij toekomstig graafwerk onverhoopt toch archeologische vondsten worden gedaan of archeologische grondsporen worden aangetroffen, dan dient daarvan direct melding te worden gemaakt bij de minister conform de Erfgoedwet 2016, artikel 5.10 & 5.11. Wij adviseren dit te doen bij de gemeente De Wolden.

Gebruikte bronnen

AHN-Viewer. www.AHN.nl. Actueel Hoogtebestand Nederland. Rijkswaterstaat, Adviesdienst Geo-informatie en ICT.

Archis 3. www.zoeken.cultureelerfgoed.nl

Berendsen, H.J.A., 2005. *Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*. Assen.

Berkel, G. & K. Samplonius. 2007. *Nederlandse plaatsnamen, herkomst en historie*. Utrecht.

Bosch, J.H.A. 2008. *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1*. Deltares-rapport 2008-U-R0881/A.

Www.hisgis.nl

Hoof, B.I. Van. 2013. *Plangebied Sportlaantje in Zuidwolde, gemeente De Wolden; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek*. RAAP-notitie 4651. Raap Archeologisch Adviesbureau bv, Weesp.

Indicatieve kaart Militair Erfgoed; internetsite, juli 2022. <http://www.ikme.nl/>

Kadata via www.kadaster.nl, 2017. Topografische Kaart 1:25.000 van Topografische Dienst Kadaster, Emmen.

Keunen, L.J., E.H. Boshoven & S.W. Jager. 2011. *Archeologisch erfgoed in de gemeente De Wolden; archeologische bronnen-, verwachtings- en beleidskaart*. RAAP-rapport 2292. Raap Archeologisch Adviesbureau bv, Weesp.

Keunen, L.J., M. van der Heide & S.R. Beute. 2014. *Waar Zand en Veen Elkaar Ontmoeten; Cultuurhistorische Waardenkaart Gemeente De Wolden*. Raap Archeologisch Adviesbureau bv, Weesp.

Kruining, M.E. van. 2013. *Plangebied uitbreiding bedrijventerrein Zuiderkerkes in Zuidwolde, Gemeente De Wolden; archeologisch vooronderzoek: een karterend boor- en waarderend proefsleuvenonderzoek*. RAAP-notitie 4467, Raap Archeologisch Adviesbureau bv, Weesp.

Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 4.1. www.SIKB.nl. 2018. Centraal College van Deskundigen Archeologie.

Nijdam, L.C. 2019. *Hoofdstraat 92, Zuidwolde, gemeente De Wolden: een bureau- en inventariserend veldonderzoek in de vorm van boringen in de verkennende fase*. Bureau voor Archeologie rapport 771. Bureau voor Archeologie, Utrecht.

Opentopo. www.opentopo.nl

Publieke Dienstverlening op de Kaart. www.pdok.nl

Ruimtelijke plannen. www.ruimtelijkeplannen.nl

Schamp, C.R.C. 2021. *Zuidwolde, Sportlaantje 2, gemeente De Wolden (Dr). Een Archeologisch Bureauonderzoek en inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)*. Steekproefrapport 2021-09/15. De Steekproef bv, Zuidhorn.

Spek, T., en A. Ufkes, 1995. *Archeologie en cultuurhistorie van essen in de provincie Drente, Groningen*.

Spek, Th., 2004. *Het Drentse esdorpenlandschap. Een historisch-geografische studie*. Thesis, Utrecht.

Tulp, C. 2010. *Zuidwolde, Hoofdstraat 118, gemeente De Wolden (Dr). Een inventariserend Archeologisch Veldonderzoek*. Steekproefrapport 2010-01/12. De Steekproef bv, Zuidhorn.

Veenstra, H.W. 2002. RAK Zuidwolde-Noord en Beneden Egge, gemeenten De Wolden en Hoogeveen; een verkennend archeologisch onderzoek (fase 1). RAAP rapport 792. RAAP Archeologisch Adviesbureau bv, Amsterdam.

Versfelt, H.J., 2004. *Kaarten van Drenthe 1500–1900*. Groningen/Veendam.

Versfelt H.J. & M. Schroor, 2005: *De atlas van Huguenin. Militair-topografische kaarten van Noord- Nederland. 1819-1829*. Heveskes Uitgevers, Groningen/Veendam.

Vissinga, A. 2005. *Een inventariserend archeologisch veldonderzoek te Zuidwolde, Hoofdstraat 120*. Steekproefrapport 2005-04/04. De Steekproef bv, Zuidhorn.

Vos, P., M. van der Meulen, H. Weerts en J. Bazelmans. 2018. *Atlas van Nederland in het Holoceen. Landschap en bewoning vanaf de laatste ijstijd tot nu*, Amsterdam (Prometheus).

Wijnendaele, J., 2013. *Romeinen en barbaren, de ondergang van het Romeinse Rijk in het westen*. Jeroen Wijnendaele en Davidsfonds Uitgeverij nv, Leuven.

Woltinge, I. 2004. *Een inventariserend archeologisch veldonderzoek aan de Oosterweg te Zuidwolde, gemeente De Wolden (Dr)*. Steekproefrapport 2004-04/04. De Steekproef bv, Zuidhorn.

Woltinge, I. 2006. *Een inventariserend archeologisch veldonderzoek aan De Marsen te Zuidwolde, gemeente De Wolden (Dr)*. Steekproefrapport 2006-02/03. De Steekproef bv, Zuidhorn.

Lijst van figuren en tabellen

Figuren

- 1 Topografische kaart
- 2 Ontwerpplan
- 3 Luchtfoto plangebied
- 4 Foto's plangebied
- 5 Uitsnede archeologische beleidskaart gemeente De Wolden
- 6 Hoogtekaart
- 7 Uitsnedes van vier paleogeografische kaarten
- 8 Kaart met archeologische waarden (Archis 3)
- 9 Uitsnede uit de atlas van Huguenun uit 1819-1829
- 10 Uitsnede van de kadastrale kaart van Drenthe uit 1832
- 11 Uitsneden van topografische kaarten uit 1850, 1910, 1940, 1954, 1970 en 1990
- 12 Boorpuntenkaart

Tabellen

- 1 Administratieve gegevens
- 2 Archeologische waarden rondom het plangebied
- 3 Specificatie archeologische verwachting

Appendix I: Archeologische periodes

paleolithicum:		ijzertijd:	
paleolithicum vroeg:	tot 300.000 BP	ijzertijd vroeg:	800 - 500 vC
paleolithicum midden:	300.000 - 35.000 BP	ijzertijd midden:	500 - 250 vC
paleolithicum laat:	35.000 BP - 8.800 vC	ijzertijd laat:	250 - 12 vC
paleolithicum laat A:	35.000 - 18.000 BP		
paleolithicum laat B:	18.000 BP - 8.800 vC	romeinse tijd:	
		romeinse tijd vroeg:	12 vC - 70 nC
mesolithicum:		romeinse tijd vroeg A:	12 vC - 25 nC
mesolithicum vroeg:	8.800 - 7.100 vC	romeinse tijd vroeg B:	25 - 70 nC
mesolithicum midden:	7.100 - 6.450 vC	romeinse tijd midden:	70 - 270 nC
mesolithicum laat:	6.450 - 4.900 vC	romeinse tijd midden A:	70 - 150 nC
		romeinse tijd midden B:	150 - 270 nC
neolithicum:		romeinse tijd laat:	270 - 450 nC
neolithicum vroeg:	5.300 - 4.200 vC	romeinse tijd laat A:	270 - 350 nC
neolithicum vroeg A:	5.300 - 4.900 vC	romeinse tijd laat B:	350 - 450 nC
neolithicum vroeg B:	4.900 - 4.200 vC		
neolithicum midden:	4.200 - 2.850 vC	middeleeuwen:	
neolithicum midden A:	4.200 - 3.400 vC	middeleeuwen vroeg:	450 - 1.050 nC
neolithicum midden B:	3.400 - 2.850 vC	middeleeuwen vroeg A:	450 - 525 nC
neolithicum laat:	2.850 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg B:	525 - 725 nC
neolithicum laat A:	2.850 - 2.450 vC	middeleeuwen vroeg C:	725 - 900 nC
neolithicum laat B:	2.450 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg D:	900 - 1.050 nC
		middeleeuwen laat:	1.050 - 1.500 nC
bronstijd:		middeleeuwen laat A:	1.050 - 1.250 nC
bronstijd vroeg:	2.000 - 1.800 vC	middeleeuwen laat B:	1.250 - 1.500 nC
bronstijd midden:	1.800 - 1.100 vC		
bronstijd midden A:	1.800 - 1.500 vC	nieuwe tijd:	
bronstijd midden B:	1.500 - 1.100 vC	nieuwe tijd A:	1.500 - 1.650 nC
bronstijd laat:	1.100 - 800 vC	nieuwe tijd B:	1.650 - 1.850 nC
		nieuwe tijd C:	1.850 - heden
pleistoceen:	2,5 miljoen - 10.000 BP		
elsterien	475.000 - 410.000 BP		
saalien	200.000 - 130.000 BP		
weichselien	116.000 - 10.000 BP		
holoceen:	10.000 - heden		
vC	= voor Christus		
nC	= na Christus		
BP	= before present; present = 1950		

Algemeen

Steentijd (tot 2000 vC)

De steentijd is opgedeeld in het paleolithicum, mesolithicum en neolithicum. Het paleolithicum (oude steentijd) wordt vooral gekenmerkt door de ijstijden. Na het laatpaleolithicum verbeterd het klimaat. Vindplaatsen uit het late paleolithicum zijn vooral te herkennen aan concentraties vondstmateriaal (bewerkt en/of verbrand vuursteen, houtskool) met weinig en moeilijk te herkennen grondsporen zoals kuilen, paalgaten en houtskoolconcentraties die mogelijk wijzen op haardplaatsen.

Vondsten uit het mesolithicum of midden steentijd, gekenmerkt door sporen en vondsten van rondtrekkende jagers en verzamelaars, bestaan voornamelijk uit bewerkt vuursteen, verbrande hazelnootdoppen en houtskoolfragmenten. Mesolithische grondsporen zijn vooral oppervlakte-haarden en haardkuilen. In een natte omgeving kunnen ook werktuigen van gewei of hout bewaard zijn gebleven. Voorbeelden hiervan zijn geweibijlen, bogen, visfinken, etc.

In het neolithicum (nieuwe steentijd) werden dieren gehouden en in het neolithicum werd eveneens akkerbouw bedreven. Grondsporen uit deze periode kunnen bestaan uit paalgaten van bijvoorbeeld boerderijen, resten van beschoeiingen, greppels, (afval)kuilen en haardplaatsen. Aardewerk komt in deze tijd voor, evenals bewerkt (vuur)steen en geslepen bijlen.

Metaaltijden (2000-12 vC)

In de bronstijd en ijzertijd kwam bemesting en wisselbouw binnen de akkerbouw voor.

Sporen uit de bronstijd en ijzertijd kunnen bestaan uit kuilen, paalgaten van boerderij-plattegronden, bijgebouwen of spiekers, waterkuilen of -putten, erf- of akkerafscheidingen en sporen van akkerbewerking zoals de kruislings getrokken voren van een eergetouw. Houtskool kan duiden op de aanwezigheid van haarden voor voedselbereiding of het bakken van aardewerk. Ook kunnen er restanten gevonden worden die duiden op metaalbewerking, zoals stukken ovenwand, brons- of ijzerslakken, sintels, mallen, smeltkroezen, metaal bedoeld voor omsmelten, etc.

Vondsten kunnen verder bestaan uit bijvoorbeeld metalen voorwerpen of voorwerpen van aardewerk zoals vaatwerk, maar ook slingerkogels, rammelaars, spinklosjes en weefgewichten.

Romeinse tijd (12 vC-450 nC)

In de romeinse tijd vormde de Rijn de noordelijke grens van het romeinse rijk. Langs deze grens, de *limes*, werden grensposten, nederzettingen en wegen gebouwd. In het noorden van Nederland zijn ook romeinse vondsten gedaan, maar dit zijn voornamelijk losse vondsten als romeinse munten, mantelspelden en scherven romeins aardewerk.

Middeleeuwen en nieuwe tijd (450 nC-heden)

Na een afname in de bevolkingsdichtheid aan het einde van de romeinse tijd en de periode erna, steeg deze weer in het begin van de middeleeuwen. Vondsten uit de middeleeuwen en later bestaan voornamelijk uit scherven aardewerk, waaronder importaardewerk, munten en metalen voorwerpen (zoals mantelspelden, spijkers), resten van aardewerkproductie, metaalbewerking, wolbewerking etc. Belangrijke gebouwen (bijvoorbeeld kerken en borgen) werden van baksteen / kloostermoppen gebouwd.

Soort boring	: Archeologische boring
Coördinaatsysteem	: Rijksdriehoeksmeting
X-coördinaat (m)	: 225479
Y-coördinaat (m)	: 520782
Referentieveld	: Normaal Amsterdams Peil
Maaiveld (cm)	: 881
Datum boring	: 26-7-2022
Uitvoerder	: De Steekproef bv: Claartje Schamp

Lithologie

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 5	zand zwak siltig, licht-grijs, 2.5Y7/2, Zand: matig grof, OP, Opm.: bouwzand
5 - 40	zand zwak siltig, licht-bruin-geel, 10YR7/4, Zand: matig fijn, vergraven, Opm.: verstoord, zandbrokken, leembrokken, baksteenpuin
40 - 60	zand matig siltig, zwak grindig, donker-grijs, 10YR4/2, Zand: matig grof, vergraven, Opm.: verstoord, zandbrokken
60 - 120	leem sterk zandig, zwak grindig, licht-bruin-grijs, 2.5Y7/4, spoor roestvlekken, keizand, Opm.: schoon
120 - 160	zand zwak siltig, licht-oranje-geel, 2.5Y7/6, Zand: matig fijn, spoor roestvlekken, C-horizont, dekzand, Opm.: dekzandafzettingen
160 - 200	zand matig siltig, licht-bruin-grijs, 2.5Y7/4, Zand: matig fijn, spoor roestvlekken, C-horizont, dekzand, Opm.: met leembandjes, smeltwaterafz.

Soort boring	: Archeologische boring
Coördinaatsysteem	: Rijksdriehoeksmeting
X-coördinaat (m)	: 225540
Y-coördinaat (m)	: 520808
Referentieveld	: Normaal Amsterdams Peil
Maaiveld (cm)	: 984
Datum boring	: 26-7-2022
Uitvoerder	: De Steekproef bv: Claartje Schamp

Lithologie

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 8	niet benoemd Opm.: Klinker
8 - 25	zand zwak siltig, licht-grijs, 2.5Y7/2, Zand: matig grof, OP, Opm.: bouwzand
25 - 55	zand zwak siltig, licht-bruin-grijs, 2.5Y6/2, Zand: matig fijn, vergraven, Opm.: verstoord, zandbrokken, leembrokken, gevlekt
55 - 70	leem sterk zandig, zwak grindig, licht-bruin-grijs, 2.5Y7/4, Zand: matig fijn, spoor roestvlekken, keizand, Opm.: schoon
70 - 120	leem sterk zandig, zwak grindig, oranje-bruin, 7.5YR5/6, weinig roestvlekken, keizand, Opm.: schoon, veel ijzervlekken

Soort boring	: Archeologische boring
Coördinaatsysteem	: Rijksdriehoeksmeting
X-coördinaat (m)	: 225573
Y-coördinaat (m)	: 520808
Referentieveld	: Normaal Amsterdams Peil
Maaiveld (cm)	: 1068
Datum boring	: 26-7-2022
Uitvoerder	: De Steekproef bv: Claartje Schamp

Lithologie

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 20	zand zwak siltig, zwak grindig, zwak humeus, donker-bruin-grijs, 10YR2/1, Zand: matig fijn, bouwvoor, Opm.: bouwvoor, puinspikkels, los
20 - 50	zand zwak siltig, bruin-grijs, 10YR4/2, Zand: matig fijn, vergraven, Opm.: verstoord, gevlekt, puinspikkels
50 - 90	zand zwak siltig, zwak grindig, licht-oranje-geel, 2.5Y7/6, Zand: matig fijn, vergraven, Opm.: verstoord, gevlekt

Appendix II Zuidwolde, Burgerzinstraat - Boorbeschrijvingen

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
90 - 120	zand zwak siltig, licht-geel-grijs, 2.5Y6/6, Zand: matig fijn, spoor roestvlekken, C-horizont, dekzand, Opm.: dekzandafzettingen

04

Soort boring : Archeologische boring
Coördinaatsysteem : Rijksdriehoeksmeting
X-coördinaat (m) : 225554
Y-coördinaat (m) : 520782
Referentieveld : Normaal Amsterdams Peil
Maaiveld (cm) : 1074
Datum boring : 26-7-2022
Uitvoerder : De Steekproef bv: Claartje Schamp

Lithologie

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 20	zand zwak siltig, zwak grindig, zwak humeus, donker-bruin-grijs, 10YR2/1, Zand: matig fijn, bouwvoor, Opm.: bouwvoor, baksteenpuin, recent glas, plastic
20 - 50	zand zwak siltig, zwak grindig, donker-bruin-grijs, 10YR2/1, Zand: matig fijn, vergraven, Opm.: verstoord, gevlekt, baksteenpuin, zandbrokken
50 - 60	zand zwak siltig, bruin-grijs, 10YR4/2, Zand: matig fijn, vergraven, Opm.: verstoord, gevlekt, E-brokken?
60 - 80	zand zwak siltig, zwak grindig, oranje-bruin, 10YR5/6, Zand: matig fijn, spoor roestvlekken, vergraven, Opm.: verstoord, gevlekt
80 - 100	zand zwak siltig, licht-geel-grijs, 2.5Y6/6, Zand: matig fijn, spoor roestvlekken, C-horizont, dekzand, Opm.: dekzandafzettingen
100 - 150	leem sterk zandig, zwak grindig, licht-bruin-grijs, 2.5Y7/4, spoor roestvlekken, keizand, Opm.: schoon

05

Soort boring : Archeologische boring
Coördinaatsysteem : Rijksdriehoeksmeting
X-coördinaat (m) : 225589
Y-coördinaat (m) : 520785
Referentieveld : Normaal Amsterdams Peil
Maaiveld (cm) : 1096
Datum boring : 26-7-2022
Uitvoerder : De Steekproef bv: Claartje Schamp

Lithologie

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 25	zand zwak siltig, zwak grindig, zwak humeus, donker-bruin-grijs, 10YR2/1, Zand: matig fijn, bouwvoor, Opm.: bouwvoor
25 - 50	zand zwak siltig, zwak grindig, donker-bruin-grijs, 10YR2/1, Zand: matig fijn, vergraven, Opm.: verstoord, gevlekt, baksteenpuin, zandbrokken, recent glas
50 - 60	zand zwak siltig, bruin-grijs, 10YR4/2, Zand: matig fijn, vergraven, Opm.: verstoord, gevlekt, E-brokken?
60 - 80	zand zwak siltig, oranje-bruin, 10YR5/6, Zand: matig fijn, weinig roestvlekken, C-horizont, dekzand, Opm.: dekzandafzettingen, veel ijzervlekken
80 - 120	zand zwak siltig, licht-geel-grijs, 2.5Y6/6, Zand: matig fijn, spoor roestvlekken, C-horizont, dekzand, Opm.: dekzandafzettingen

06

Soort boring : Archeologische boring
Coördinaatsysteem : Rijksdriehoeksmeting
X-coördinaat (m) : 225620
Y-coördinaat (m) : 520776
Referentieveld : Normaal Amsterdams Peil
Maaiveld (cm) : 1120
Datum boring : 26-7-2022
Uitvoerder : De Steekproef bv: Claartje Schamp

Lithologie

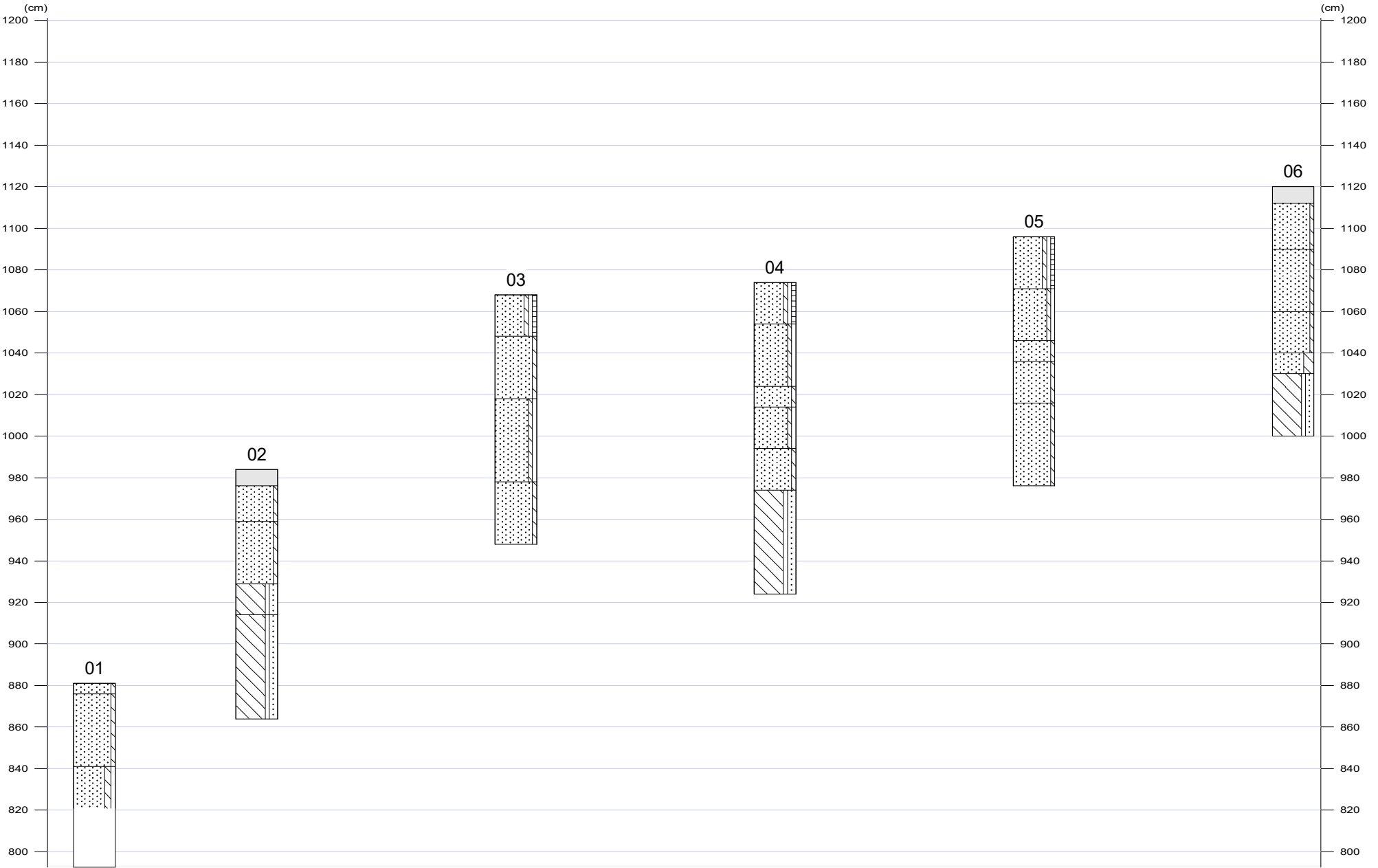

Appendix II Zuidwolde, Burgerzstraat - Boorbeschrijvingen

Diepte (cm)	Omschrijving	
	Grondsoort	
0 - 8	niet benoemd	Opm.: Klinker
8 - 30	zand	zwak siltig, licht-bruin-grijs, 2.5Y6/3, Zand: matig grof, OP, Opm.: straatzand, boring in de weg
30 - 60	zand	zwak siltig, donker-bruin-grijs, 10YR2/1, Zand: matig fijn, vergraven, Opm.: verstoord, gevlekt, zandbrokken
60 - 80	zand	zwak siltig, licht-oranje-bruin, 10YR6/4, Zand: matig fijn, spoor roestvlekken, C-horizont, dekzand, Opm.: dekzandafzettingen
80 - 90	zand	uiterst siltig, licht-bruin-grijs, 2.5Y7/4, Zand: matig grof, spoor roestvlekken, keizand, Opm.: keizand
90 - 120	leem	sterk zandig, zwak grindig, oranje-bruin, 7.5YR5/6, Zand: matig fijn, weinig roestvlekken, keizand, Opm.: schoon, veel ijzervlekken

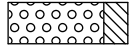

Appendix III Zuidwolde, Burgerzinstraat - Boorstaten

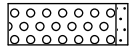

Legenda (conform NEN 5104)

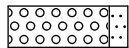
grind

Grind, siltig

Grind, zwak zandig

Grind, matig zandig

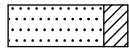

Grind, sterk zandig

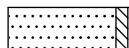

Grind, uiterst zandig

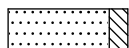
zand

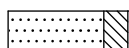
Zand, kleiig

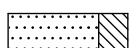
Zand, zwak siltig

Zand, matig siltig

Zand, sterk siltig

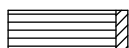

Zand, uiterst siltig

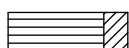
veen

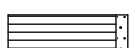
Veen, mineraalarm

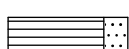
Veen, zwak kleiig

Veen, sterk kleiig

Veen, zwak zandig

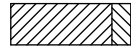

Veen, sterk zandig

klei

Klei, zwak siltig

Klei, matig siltig

Klei, sterk siltig

Klei, uiterst siltig

Klei, zwak zandig

Klei, matig zandig

Klei, sterk zandig

leem

Leem, zwak zandig

Leem, sterk zandig

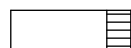
overige toevoegingen

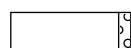
zwak humeus

matig humeus

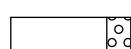
sterk humeus

zwak grindig

matig grindig

sterk grindig